

Mucanje i romantične veze

Srhoj, Daria

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:158:998826>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Mucanje i romantične veze

Daria Srhoj

Zagreb, rujan 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Mucanje i romantične veze

Daria Srhoj

mentorica: izv. prof. dr. sc Ana Leko Krhen

sumentorica: dr. sc. Marina Olujić Tomazin

Zagreb, rujan 2024

Zahvala

Zauvijek zahvalna na ljudima koji ovaj svijet uistinu čine boljim mjestom - mojim sekama Lei, Antei i Nataliji, mom Adrianu i prijama. Hvala vam na svakoj riječi podrške, razumijevanju, ali i veselju koje unosite u moj život. Najveće hvala mojim divnim roditeljima na njihovoj bezuvjetnoj ljubavi i podršci svih ovih godina. Mama, Tata, ako budem upola kakvi ste vi, postigla sam mnogo. Dok sa svima vama koračam kroz život, ništa nije nemoguće!

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad *Mucanje i romantične veze* i da sam njegova autorica. Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Daria Srhoj

Mjesto i datum: Zagreb, rujan 2024.

Mucanje i romantične veze

Daria Srhoj

Izv. prof. dr. sc. Ana Leko Krhen

Dr. sc. Marina Olujić Tomazin

Odsjek za logopediju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Sažetak rada

Mucanje je komunikacijski poremećaj koji svojom složenošću zadire u različite aspekte života odrasle osobe. Osobe koje mucaju (OKM) često imaju nižu kvalitetu života, niže samopouzdanje, lošiju sliku o sebi i socijalnu anksioznost. Unatoč dugogodišnjem istraživanju mucanja, manji broj provedenih istraživanja usmjeren je na romantičnu kompetenciju i romantične veze OKM. Govoreći o Hrvatskoj, broj takvih istraživanja još je i manji. Cilj ovog diplomskog rada je pružiti uvid u to kako OKM procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju te kako gledaju na svoje mucanje u kontekstu romantičnih veza. Svrha rada ujedno je i prikazati moguće razlike u odgovorima sudionika s obzirom na: jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola, trenutni status romantične veze i razinu romantične kompetencije sudionika. Za potrebe diplomskog rada osmišljen je upitnik „Mucanje i romantične veze“ koji je odaslan elektroničkim putem. Upitnik se sastoji od ukupno 70 čestica podijeljenih u četiri dijela. Prvi dio namijenjen je prikupljanju sociodemografskih podataka sudionika i sudionici su trebali procijeniti jakost svog mucanja koristeći skalu *9 Point Scale of Self Report of Stuttering*. Drugi dio je prevedeni upitnik samoprocjene romantične kompetencije pod nazivom *The Inventory of Romantic Relationship Competence*, a ostatak čestica odnose se na odnos OKM s njenim partnerom i pristupanje OKM potencijalnom partneru. U istraživanju je sudjelovalo 30 OKM (16 M i 14 Ž). Sudionici su procjenjivali koliko je neka tvrdnja istinita za njih na Likertovoj skali od 1 do 5. Zadnje pitanje bilo je otvorenog tipa za iznošenje osobnog iskustva na ovu temu. Odgovori sudionika obrađeni su deskriptivnom i parametrijskom statistikom. Dobiveni rezultati upućuju na to da postoji statistički značajna razlika s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola i u razini romantične kompetencije osobe i u samom procesu pronalaska potencijalnog partnera. Međutim, nisu pronađene statistički značajne razlike ni u odnosu osobe koja muca sa svojim partnerom s obzirom na razinu romantične kompetencije osobe niti u romantičnoj kompetenciji s obzirom na trenutni status romantične veze sudionika. Pri donošenju valjanih zaključaka trebaju se uzeti u obzir ograničenja istraživanja. Ovo istraživanje donosi nove podatke o ovoj temi i potiče buduća istraživanja.

Ključne riječi: mucanje, kvaliteta života, romantične veze, romantična kompetencija

Stuttering and romantic relationships

Daria Srhoj

Izv. prof. dr. sc. Ana Leko Krhen

Dr. sc. Marina Olujić Tomazin

Department of Speech and Language Pathology, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, University of Zagreb

Summary

Stuttering is a communication disorder that affects various aspects of an adult's life due to its complexity. People who stutter (PWS) often have a lowered quality of life, lowered self-esteem, poorer self-image and suffer from anxiety. Despite many years of research on stuttering, overall, a small number of studies have been conducted concerning the romantic competence and romantic relationships of PWS. And in Croatia, the number of such studies is even lower. The aim of this thesis is to provide insight into how PWS evaluate their romantic competence and how they view their stuttering in the context of romantic relationships. The aim of the thesis is also to show the possible differences in the respondents' answers regarding following: the strength of stuttering in conversation with people of the opposite sex, the current status of a romantic relationship and the level of romantic competence of the respondents. For the purposes of this paper, a questionnaire "Stuttering and romantic relationships" was designed and sent out electronically. The questionnaire consists of a total of 70 items divided into four parts. The first part consists of questions relating to the sociodemographic data of the respondents and the respondents were to evaluate the severity of their stuttering using the 9 Point Scale of Self Report of Stuttering. The second part is a translated self-assessment questionnaire of romantic competence called "The Inventory of Romantic Relationship Competence". The rest of the items refer to the PWS relationship with its partner, as well as the PWS approach to a potential partner. 30 PWS (16 M and 14 F) participated in the research. Respondents assessed how true a statement was for them on a Likert scale from 1 to 5. The last question was open-ended question in which respondents could express personal experience on the topic. Respondents' answers were processed through the procedures of descriptive and parametric statistics. The obtained results indicate that there are statistically significant differences with regard to the strength of stuttering in conversations with people of the opposite sex, on the level of the person's romantic competence and in the process of finding a potential partner. However, no statistically significant differences were found either in the relationship of a person who stutters with their partner with regard to the level of romantic competence of the person or in romantic competence with regard to the current status of the subject's romantic relationship. The limitations of the research should be taken into account when drawing valid conclusions. This research provides new insight on this topic and encourages future research.

Key words: stuttering, quality of life, romantic relationships, romantic competence

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Teorijske činjenice o mucanju	2
1.1.1. Govorna tečnost.....	2
1.1.2. Definicije i simptomatologija mucanja	2
1.1.3. Etiologija i epidemiologija mucanja.....	5
1.1.4. Vrste mucanja kod odraslih osoba.....	6
1.1.5. Utjecaj mucanja na život osoba koje mučaju	7
1.1.6. Psihološke karakteristike osoba koje mučaju	8
1.2. Romantične veze	9
1.2.1. Definiranje i važnost romantičnih veza.....	9
1.2.2. Romantična kompetencija	10
1.2.3. Istraživanja romantičnih veza osoba koje mučaju	12
2. Cilj istraživanja	16
2.1. Problem istraživanja	16
2.2. Hipoteze istraživanja	17
3. Metodologija	17
3.1. Uzorak sudionika	17
3.2. Materijal istraživanja	21
3.3. Način prikupljanja podataka	22
3.4. Način obrade podataka	23
5. Rezultati	23
5.1 Romantične kompetencije osoba s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola	23
5.2. Romantične kompetencije sudionika s obzirom na trenutni status romantične veze	24
5.3. Teškoće u odnosu s partnerom s obzirom na razinu romantične kompetencije sudionika	25
5.4. Težina pronalaska partnera s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola	25
4.3. Osobna iskustva sudionika i dodatni komentari	26
5.1. Diskusija	28
5.1. 1. Ograničenja i doprinos istraživanja	31
5. Verifikacija hipoteza	33
7. Zaključak	34
8. Literatura	35
9. Prilozi	42

1. Uvod

Mucanje je poremećaj koji se najčešće definira kao poremećaj tečnosti govora, no, klinička slika ovog poremećaja razlikuje se u djece i odraslih osoba. Govoreći o odrasloj dobi, mucanje svojom složenošću zadire u različite aspekte života osobe te se stoga može reći da je riječ o komunikacijskom poremećaju (Yaruss, 2010). Dakle, ovaj poremećaj sa sobom nosi i čitav niz različitih, a najčešće nevidljivih simptoma koji utječu na kvalitetu života osobe koja muca. Osobe koje mucaju nerijetko imaju, uz sniženu kvalitetu života, i niže samopouzdanje, negativniju sliku o sebi te socijalnu anksioznost. S ovim na umu, ne iznenađuje to da će mucanje utjecati i na različite interpersonalne odnose, vrlo često otežavajući i narušavajući ih. Ljudi su društvena bića koja kroz interakciju s drugim osobama ostvaruju svoje različite potrebe, ali i dostižu puninu svojih potencijala. U pojedinim istraživanjima, osobe koje mucaju navode da se nerijetko susreću s brojnim izazovima u stvaranju i održavanju romantičnih veza te da im mucanje predstavlja prepreku na putu ostvarenja tog odnosa (Hayhow i sur., 2002; Iimura i Miyawaki, 2017; Nang i sur., 2018). Ipak, druga istraživanja izvještavaju o tome da osobe koje mucaju ne percipiraju svoje mucanje kao prepreku u ostvarenju romantičnih veza (Beilby i sur., 2013; Leko Krhen i sur., 2021; Pinezić, 2022). Dakle, dosadašnja istraživanja nude poprilično oprečne rezultate. Ovaj diplomski rad pruža pregled različitih teorijskih znanja o samom mucanju te romantičnim vezama i romantičnoj kompetenciji općenito. Cilj ovog diplomskog rada jest pružiti uvid u to kako osobe koje mucaju procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju te kako gledaju na svoje mucanje u kontekstu romantičnih veza. Svrha rada ujedno je i prikazati moguće razlike u odgovorima sudionika s obzirom na: jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola, trenutni status romantične veze i razinu romantične kompetencije sudionika.

1.1. Teorijske činjenice o mucanju

1.1.1. Govorna tečnost

U domenu logopedskog rada spadaju razna oštećenja, poremećaji i teškoće u području komunikacije, jezika i govora, koji su općoj populaciji više ili manje poznati. Za mucanje se može reći da je i široj javnosti lako prepoznatljivo zbog karakteristične čujne narušenosti tečnosti govora. Pitanje koje se postavlja jest je li svaki netečan govor mucanje? Za odgovoriti na to, potrebno je prvo definirati govornu tečnost. Govorna tečnost ili tečan govor podrazumijeva sinkronu mišićnu aktivnost u stapanju glasova i slogova riječi, nizanju riječi u rečenici primjerenom brzinom, u ujednačenom ritmu, bez ponavljanja, produljivanja, umetanja glasova ili slogova te zastoja koji bi remetili sraz jezičnog plana i motoričke izvedbe. S druge strane, govor koji se odvija sa zastojima doživljavamo kao mucanje (Galić-Jušić, 2021). Svaki pojedinac kad-tad ima netečnosti u svom govoru te tada govorimo o normalnim netečnostima, a one mogu biti prisutne i u govoru osoba koje mucaju. Yairi i Seery (2015) u normalne netečnosti ubrajaju: ponavljanje višesložnih riječi, ponavljanje fraza, umetanja, ispravljanja i nepotpune iskaze. Unatoč postojanju normalnih netečnosti, Sardelić (2003) navodi da sve dok se govor odvija po zakonima ritmike određenog jezika, dok se ne narušava osnovna karakteristika fonemske, leksičke, akcentuacijske i melodijske strukture govora, on se smatra normalnim. Važno je još spomenuti da uz govornu tečnost postoji i jezična tečnost koja se odnosi na semantičku, sintaktičku, pragmatičku i fonološku tečnost. Osobe koje mucaju u trenutku mucanja govorno netečne, ali, isto tako, mogu biti jezično posve tečne (Shapiro, 2011, prema Galić-Jušić, 2021).

1.1.2. Definicije i simptomatologija mucanja

Mucanje je poremećaj koji bi svatko na svoj način opisao: od znanstvenika koji se bave proučavanjem ovog područja, stručnjaka za mucanje do roditelja djece koja mucaju i samih osoba koje mucaju (Galić-Jušić, 2021). Ova raznolikost u definiraju dijelom će biti vidljiva i u ovom poglavlju koje prikazuje svega nekoliko od mnogobrojnih postojećih definicija mucanja. Unatoč brojnim pokušajima definiranja mucanja, još uvijek ne postoji slaganje oko one definicije koja bi najbolje obuhvatila sve aspekte ovog složenog poremećaja. Kao što Galić-Jušić (2021) navodi poseban izazov u definiranju mucanja jest to

što se radi o poremećaju koji može trajati više desetljeća te je pitanje radi li se o istom poremećaju kod djeteta i odraslog govornika.

Wingateova definicija (1964) smatra se jednom od standardnih definicija te u njoj autor navodi govorna zbivanja u mucanju, ali dotiče se i dodatnih fizičkih aktivnosti i emocionalnih stanja osobe koja muca.

Neizostavno je spomenuti definiciju ovog poremećaja koju daje Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje (u daljnjem tekstu DSM). Postoji nekoliko razlika između DSM-IV i DSM-5. U DSM-5 (2014) izostavljena su „umetanja“ (ispunjavanja iskaza riječima- umetcima, npr. uh, ovo, kao, znate...) jer se smatra da ih imaju i govornici koji ne mucaju i uključen je novi, B kriterij. Poremećaj fluentnosti s početkom u djetinjstvu (mucanje) pronalazimo u kategoriji neurorazvojnih poremećaja, a dijagnostički kriteriji su:

- A. Smetnja u normalnoj fluentnosti i vremenskom modelu govora koja je neprimjerena dobi osobe i njenoj jezičnoj vještini, vremenski traje, a karakterizirana je čestim i istaknutim pojavama jednog (ili više) od sljedećeg: ponavljanje glasova i slogova, produljivanje zvukova suglasnika i samoglasnika, razlomljene riječi (npr. stanke unutar riječi), čujno ili tiho blokiranje (ispunjene ili neispunjene stanke u govoru), okolišanja ili cirkumlokucije (zamjene riječi kako bi se izbjegle problematične), produkcija riječi uz jaku tjelesnu napetost, ponavljanje jednosložnih riječi (npr. „Ja-ja-ja-ja ga vidim.”).
- B. Ova smetnja uzrokuje anksioznost zbog govorenja ili ograničenja u učinkovitoj komunikaciji, socijalnom sudjelovanju ili akademskom i radnom učinku, pojedinačno ili u bilo kojoj kombinaciji.
- C. Početak simptoma je u ranom razvojnom razdoblju.
- D. Ova smetnja ne može se pripisati motoričkom deficitu govora ili senzoričkom deficitu, slabijoj tečnosti povezanoj s neurološkim oštećenjem (npr. moždani udar, tumor, trauma) ili drugom zdravstvenom stanju i ne može se objasniti nekim drugim psihičkim poremećajem (Američka psihijatrijska udruga, 2014, str. 45-46).

Yairi i Seery (2015) dijele definicije mucanja na one koje mucanje shvaćaju kao isključivo govorni poremećaj te one koje u mucanju vide složeni, multifaktorijalni poremećaj. U novije vrijeme sve više se spominje ta multidimenzionalnost mucanja, a prema ovim autorima ona se očituje u šest dimenzija u koje ovaj poremećaj tečnosti zadire, a to su:

1. vidljiva govorna obilježja – prekidi normalnog govornog toka na respiracijskoj, fonacijskoj i artikulacijskoj razini koji se akustički zamjećuju kao ponavljanja govornih elemenata, produžavanja i/ili prekidi glasa
2. popratna fizička obilježja – napeti pokreti tijela, osobito glave i vrata, koji se još nazivaju i sekundarne karakteristike
3. fiziološka aktivnost – promjene u krvnom tlaku i aktivnosti zjenica, reakcije na koži, promjene aktivnosti moždanih valova i sl.
4. afektivna obilježja – jake emocionalne reakcije, posebice čest strah od govora u mnogim situacijama te je moguće da emocionalna dimenzija zasjeni sam netečan govor
5. kognitivni procesi – odnose se one u podlozi govora (planiranje, priprema, izvedba) te se često može čuti da okolina kaže da osoba misli brže nego što može govoriti
6. socijalna dinamika – npr. komunikacija može biti narušena ako sugovornik obraća više pažnje na samo mucanje nego sadržaj poruke govornika ili ako se podruguje osobi koja muca (Yairi i Seery, 2015).

Dakle, uz temeljne govorne simptome (ponavljanje glasova, slogova i jednosložnih riječi, produživanje glasova te zastoji i blokade), moguća je pojava popratnih vegetativnih pojava kao što su ubrzan puls, crvenilo, znojenje i sl. I prethodno spomenute normalne netečnosti (ponavljanje višesložnih riječi, ponavljanje fraza, umetanja, ispravljanja i nepotpuni iskazi) mogu biti dio govornih iskaza osoba koje mucaju. Također, često se javljaju bijeg i izbjegavanje pri čemu se bijeg odnosi na ponašanje tijekom samog mucanja s ciljem prevladavanja netečnosti (npr. treptanje, kimanje glavom i sl.), a izbjegavanje se događa prije samog mucajućeg trenutka te osoba može primjerice zamijeniti riječ nekom drugom riječju (Guitar, 2014). S ovim svim rečenim, važno je i osvijestiti da je mucanje puno više od toga što se percipira tijekom govorenja osobe koja muca. To je već 1970. obuhvatio u svom opisu Sheehan rekavši da je mucanje poput sante leda, s malim dijelom iznad vodene linije i puno većim dijelom ispod. I Galić-Jušić (2021) ističe da upravo onim neizgovorenim mucanje vuče za sobom niz afekata i socijalnih pritisaka na osobu. Kada se uzme u obzir koliko se ljudi služe govorom u svakodnevnom životu, nije iznenađujuće saznanje da mucanje utječe na različite aspekte života pojedinca te to da se mucanje sve više prepoznaje kao složeni komunikacijski poremećaj (Guitar, 2014). Kasbi i sur. (2015) također navode da je mucanje potencijalno socijalno-komunikacijski problem s negativnim utjecajem na

različite aspekte života osobe koja muca, no o tom utjecaju bit će više riječ u nastavku ovog rada.

1.1.3. Etiologija i epidemiologija mucanja

Kao što su postojali brojni pokušaji definiranja mucanja, tako su provedena i brojna istraživanja s ciljem da se razriješi što je uzrok mucanja. Međutim, još uvijek nije ponuđen jednoznačan odgovor na ovo pitanje. Multidimenzionalnost u definiranju mucanja pretače se i u stajališta da ne postoji jedinstven uzrok ovog poremećaja. Danas se smatra da je mucanje rezultat međudjelovanja vanjskih (okolinskih) i unutarnjih (konstitucijskih) čimbenika te Bloodstein i Bernstein Ratner (2008) ističu da je interakcija okoline i genetske predispozicije ključna za nastanak, ali i održavanje mucanja. Razlikuju se i predispozicijski, precipitirajući i perpetuirajući čimbenici (Yairi i Seery, 2015). Zbog predispozicijskih čimbenika osoba je pod većim rizikom, tj. sklonija da će se mucanje razviti, a tu se primjerice ubraja genetska predispozicija osobe. Precipitirajući čimbenici su oni koji izazivaju neposredne događaje, tj. ubrzavaju pojavu ili epizodu nekog stanja. Perpetuirajući čimbenici produžavaju, pogoršavaju ili održavaju mucanje te se u njih ubraja socijalna dinamiku, tj. negativne reakcije okoline na mucanje te loši govorni modeli. Yairi i Seery (2015) razlikuju još i rizične i zaštitne faktore. Rizični faktor često je povezan s problemom, ali ga ne uzrokuje (npr. muški spol rizičan je faktor za mucanje). Zaštitni faktor često je povezan s odsutnošću ili ublažavanjem problema, ali ne služi kao njegov lijek (npr. obiteljska povijest remisije mucanja) (Yairi i Seery, 2015).

Mucanje je poremećaj koji je prisutan u svim dijelovima svijeta i u svim kulturama i rasama, ne ovisi o profesiji, inteligenciji i prihodu, pogađa oba spola i ljude svake dobi (Guitar, 2013, prema Ćubelić, 2021). Za bolje razumijevanje bilo koje bolesti ili poremećaja, važni su nam podaci incidencije i prevalencije. Tako informacije o incidenciji i prevalenciji mucanja imaju izravne implikacije na razumijevanje veličine ovog poremećaja, kao i njegovih mogućih uzroka i njegove dinamike (Yairi i Seery, 2015). Yairi i Seery (2015) iznose da incidencija mucanja iznosi 5 %, a prevalencija 1 %. Smatra se da se mucanje češće javlja u dječaka nego u djevojčica. Maturacijom središnjeg živčanog sustava kod brojne djece početne netečnosti nestaju, dok se kod oko 1 % djece zadržavaju (Duranović i sur., 2018). Guitar (2014) te Yairi i Seery (2015) iznose podatak da se omjer među spolovima povećava s porastom kronološke dobi. Dakle, kada govorimo o odrasloj dobi, manji je broj osoba koje

mucaju i većinom su to muškarci (Yairi i Seery, 2015). Taj omjer za odraslu dob u različitim istraživanjima u rasponu je od 3:1 do 5:1 (Bloodstein i Bernstein Ratner, 2008).

1.1.4. Vrste mucanja kod odraslih osoba

Mucanje je poremećaj koji može biti prisutan u bilo kojoj životnoj dobi te stoga novije podjele dijele mucanje na ono u dječjoj dobi i u odrasloj dobi. Samo se oko 5 % svih slučajeva mucanja po prvi put javlja u pubertetu ili odrasloj dobi (Sardelić, 2003). Pošto su u središtu ovog rada odrasle osobe koje mucaju detaljnije će se prikazati podjela mucanja u ovoj skupini. Razlikuje se razvojno perzistentno mucanje i stečeno mucanje. U kategoriju stečenog mucanja ubrajaju se psihogeno i neurogeno mucanje (Almada i sur., 2016), a Onslow (2024) navodi još i mucanje izazvano lijekovima.

Osobe s razvojnim perzistentnim mucanjem obično imaju duboko ukorijenjene obrasce osnovnih govornih i sekundarnih ponašanja (Guitar, 2014). Osnovna ponašanja uključuju ponavljanja i produžavanja, ali i zastoje koji mogu biti praćeni tremorom (npr. usana, vilice, jezika). Moguća su izbjegavanja riječi i situacija za koje osobe koje mucaju predviđaju da će dovesti do mucajućih trenutaka. Stoga, mucanje može igrati važnu ulogu u njihovom životu, no to opet ovisi i o jakosti samog mucanja (Guitar, 2014). Još 1970. godine Sheehan u okviru razvojnog perzistentnog mucanja govori o otvorenim i zatvorenim manifestacijama mucanja. Otvorene manifestacije odnose se na poremećaj fonacije, netečnost u govoru, probleme disanja i neprimjerene tjelesne pojave. U zatvorene manifestacije Sheehan (1970) uključuje strah, sram, krivnju, anksioznost, nezadovoljstvo, izolaciju i nijekanje. Važno je imati na umu pri planiranju terapije da je riječ o osobi s dugom povijesti mucanja i, kao što Guitar (2014) navodi, vjerojatno su prisutne emocije (npr. frustracija, krivnja, strah) te negativna iskustva koja je osoba doživjela tijekom niza godina.

Glavna značajka psihogenog mucanja odraslih osoba jest da se pojavljuje nakon produljenog vremena stresa ili iznenadnog traumatskog događaja kojem je osoba izložena (Guitar, 2014). Ovim događajima zajedničke su visoke razine stresa, anksioznosti ili jednog i drugog (Ward, 2010). Prisutna su ponavljanja, produžavanja i zastoji kao kod razvojnog perzistentnog mucanja, međutim sekundarna ponašanja mogu biti neobična i javljati se neovisno o mucajućim trenutcima (Baumgartner, 1999, prema Guitar, 2014). Postojeće

emocionalne komponente dodatno usložnjavaju kliničku sliku (Ward, 2010) te je ovim osobama od velike važnosti za oporavak pohađanje psihoterapije (Guitar, 2014).

Neurogeno mucanje posljedica je oštećenja ili disfunkcije središnjeg živčanog sustava (Guitar, 2014). Za ovu vrstu mucanja koriste se još termini kortikalno, sekundarno ili stečeno mucanje (Sardelić, 2003). Guitar (2014) ističe da: netečnosti mogu biti prisutne na funkcionalnim i sadržajnim riječima, mucanje je manje ograničeno na početne slogove u riječima, ponovljeno čitanje istog odlomka ima manji utjecaj na smanjenje mucanja te mnogi uvjeti za izazivanje tečnosti ne dovode do smanjenja mucanja. Osoba rijetko osjeća strah i ima malo sekundarnih ponašanja, a Onslow (2024) još navodi da su ove osobe rijetko anksiozne oko svog mucanja. Riječ je o mucanju s iznenadnim početkom u odrasloj dobi, a česti uzroci neurogenog mucanju su moždani udari, traumatske ozljede glave, tumori, neurodegenerativne bolesti. Također, ponekad pojava neurogenog mucanja može biti rani dijagnostički znak drugih neuroloških problema (Guitar, 2014).

1.1.5. Utjecaj mucanja na život osoba koje mucaju

Mucanje može u različitim razmjerima utjecati na kvalitetu života osobe koja muca (Višaticki Jakovljević, 2018). Stvarni utjecaj mucanja na kvalitetu života koji osoba percipira ovisi o mnogim faktorima kao što su: jakost mucanja, karakter osobe, samopoštovanje, izazovi s kojima se susreće, ranija negativna iskustva, korist od logopedске terapije, naučene tehnike, podrška socijalne okoline i sl. (Ćubelić, 2021). Što se više istražuje nečije mucanje, to je dublja spoznaja njegove goleme kompleksnosti (Yairi i Ambrose, 2005, prema Galić-Jušić, 2021), a to opet govori u prilog složenosti ovog poremećaja. Mucanje može utjecati na akademsko funkcioniranje i odabir zvanja ili zanimanja osobe (Klompas i Ross, 2004), a slično spominje i Ćubelić (2021) ističući da mucanje kod adolescenata i odraslih često ima odlučujuću ulogu u njihovom akademskom, poslovnom i socijalnom životu. Osobe koje mucaju doživljavaju negativne reakcije na svoje mucanje, poteškoće u komunikaciji u važnim situacijama, smanjeno zadovoljstvo životom i smanjenu sposobnost postizanja svojih životnih ciljeva (Yaruss, 2010). Kvaliteta života je narušena ili generalno lošija kod osoba koje mucaju te negativne posljedice povezane s ovim poremećajem mogu značajno utjecati na socijalno i emocionalno funkcioniranje osobe, ali i njene interpersonalne odnose i mentalno zdravlje (Craig i sur., 2009). Kasbi i sur. (2015) također izvještavaju o negativnom utjecaju

mucanja na emocionalno i mentalno zdravlje osobe. O utjecaju mucanja na ostvarivanje i održavanje romantičnih veza bit će više riječ u posebnom poglavlju ovog rada.

1.1.6. Psihološke karakteristike osoba koje mucaju

Klinička slika mucanja odraslih osoba razlikuje se od one u djetinjstvu te Guitar (2014) navodi da je kod odraslih osoba mucanje popraćenom brojnim sekundarnim karakteristikama. S obzirom na sve prethodno iznesene informacije, ne iznenađuje to da mucanje stvara i stavove prema komunikaciji i sugovornicima, većinom negativne koji pak postaju dio čovjekovih uvjerenja utječući na njegovu svakodnevnu komunikaciju (Višaticki Jakovljević, 2018). I već mala djeca mogu biti svjesna ovog poremećaja i negativno vrednovati svoj govor. S vremenom negativna iskustva mogu pridonijeti i razvoju straha od tuđih reakcija i stavova (Nang i sur., 2018). Moguće je da osoba razvije strah od govora i pojedinih govornih situacija, ali čak i od pojedinih ljudi, riječi i glasova (Sardelić, 2003). Iako se izvještava o povišenoj emocionalnoj reaktivnosti osoba koje mucaju (Yairi i Seery, 2015), treba imati na umu da su u tom aspektu ipak prisutne individualne razlike. Kako Galić-Jušić (2021) navodi, simptomi govorne netečnosti pojačavaju se nakon učestale pojave emocije neugode, straha, osjećaja da se nalaze pod stresom, neraspoloženja i nesigurnosti u socijalnim kontaktima. Važno je spomenuti da mucanje može utjecati na to kako osobe vide sami sebe (Nang i sur., 2018) te negativna slika o samome sebi može utjecati na socijalne odnose osobe značajno ih narušavajući (Pinezić, 2022). Važno je i samopoštovanje i samopouzdanje osobe, pri čemu se samopoštovanje odnosi na čovjekovu procjenu vlastite vrijednosti, a samopouzdanje na vjerovanje osobe da je sposobna svojim postupcima doći do željenog ishoda (Aronson i sur., 2005). Oboje ima utjecaja na to kako će se osoba nositi s izazovima u životu, utječući na ustrajnost i trud osobe. Ovo je važno i za osobe koje mucaju jer postoji mogućnost da će emotivni stres mucanja smanjiti samopouzdanje osobe (Nang i sur., 2018).

Govoreći o psihološkim karakteristikama osoba koje mucaju, važno je spomenuti i socijalnu anksioznost. Iako se kroz povijest različito gledalo na to što je uzrok, a što posljedica u odnosu mucanja i anksioznosti, u novije vrijeme se anksioznost isključivo promatra kao posljedica mucanja. To potvrđuje i Alm (2014) s navodom da je kod osoba koje mucaju anksioznost rezultat nepovoljnih komunikacijskih situacija koje su stalan pratitelj njihovog mucanja. Riječ je o jednoj od danas najčešće istraživanih pojava kod osoba koje

mucaju (Iverach i sur., 2009) te podaci upućuju na važnost tretiranja mucanja u ranoj dobi kako bi se smanjile šanse kasnijeg razvoja anksioznog poremećaja (Craig i Tran, 2006). Također, od velikog značaja je i sama jakost mucanja te Ezrati-Vinacour i Levin (2004) ističu da se jače mucanje povezuje s većom razinom anksioznosti. Podaci upućuju na to da su sve vrste anksioznosti prisutnije u osoba koje mucaju (Craig i sur., 2003) te mnoge osobe koje mucaju doživljavaju društvenu neugodnost i strah u širokom rasponu društvenih konteksta (Craig i Tran, 2006). U istraživanju koje su proveli Tran i sur. (2011) uspoređujući 200 odraslih osoba koje mucaju i 200 tečnih govornika utvrđeno je da su osobe koje mucaju imale značajno povećanu *trait* i socijalnu anksioznost kao i značajno povećani rizik od socijalne fobije u usporedbi s kontrolnom skupinom. Slične rezultate dobile su Klarin i sur. (2018) koje su provele pilot istraživanje hrvatske inačice stavova i uvjerenja o mucanju, tj. UTBAS upitnika (*eng.* The Unhelpful Thoughts and Beliefs about Stuttering, St. Clare i sur., 2009). Sudjelovalo je 16 osoba koje mucaju i 16 osoba koje imaju tečan govor. Rezultati upućuju na to kako postoji značajna razlika između ovih dviju skupina i da osobe koje mucaju pokazuju viši stupanj anksioznosti. Također, utvrđeno je da osobe koje mucaju imaju više negativnih misli i vjerovanja o govornim situacijama od osoba koje govore tečno (Klarin i sur., 2018).

1.2. Romantične veze

1.2.1. Definiranje i važnost romantičnih veza

Čovjek je društveno biće s nizom različitih životnih potreba, a jedna od najosnovnijih je upravo potreba za ljubavlju i osjećajem pripadanja. Ta potreba za pripadanjem i razvijanjem značajnih međuljudskih odnosa predstavlja temeljnu ljudsku motivaciju (Baumeister i Leary, 1995). U interpersonalne odnose možemo ubrojiti one koje pojedinac ostvaruje s obitelji, prijateljima, ali i partnerima u romantičnim vezama. U ovom radu koristi se termin romantična veza koju Collins i sur. (2009) definiraju kao međusobno priznatu, trajnu, dobrovoljnu interakciju koja ima poseban intenzitet obično obilježen specifičnim izrazima naklonosti i trenutnim ili očekivanim seksualnim ponašanjem. U radovima koji se dotiču ove teme, može se uočiti da različiti autori koriste različite nazive za ovu vrstu interpersonalnog odnosa (Blažeka Kokorić, 2005, prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Međutim, unatoč toj neujednačenosti u terminologiji, neminovno je važna uloga ovog interpersonalnog odnosa u životu svakog pojedinca. Naime, iako čovjek profitira na neki način iz svakog interpersonalnog odnosa, zadovoljstvo koje dobiva iz romantičnih veza ne

može dobiti kroz odnose koji nisu takve prirode (Baumeister i Leary, 1995). Da se stabilna i zdrava romantična veza može smatrati osnovom sretnih pojedinaca (Coyne i sur., 2011) potvrđuju i navodi da kvaliteta romantične veze ima pozitivan učinak na zdravlje (Umberson i sur., 2006) i dobrobit pojedinca (Sherwood i sur., 2014, prema Hudj, 2019). Treba imati na umu da su romantične veze emocionalno bogate zbog čega su važne emocionalne sposobnosti uključenih osoba. Fitness (2001, prema Hudj, 2019) navodi da emocionalno inteligentniji parovi mogu učinkovitije komunicirati, rješavati probleme i konflikte te bolje regulirati vlastite emocije što olakšava pronalaženje učinkovitih rješenja. Romantične veze igraju važnu ulogu i u životu osoba koja mučaju, no u posebnom poglavlju ovog diplomskog rada prikazat će se dosadašnja istraživanja koja nam daju uvid u ovaj aspekt života osoba koje mučaju.

1.2.2. Romantična kompetencija

Kad se govori o ostvarenju kvalitetnih interpersonalnih odnosa bilo s članovima obitelji, prijateljima ili romantičnim partnerima, neizostavno je spomenuti socijalnu kompetenciju osobe. Socijalna kompetencija predstavlja učinkovitost osobe u socijalnim interakcijama (Rose-Krasnor, 1997), a rezultat je širokog spektra kognitivnih sposobnosti, emocionalnih procesa, vještina ponašanja, društvene svjesnosti te osobnih i kulturnih vrijednosti (Orpinas, 2010). Za ovaj rad posebno je važna romantična kompetencija koja se može definirati kao skup vještina koje pridonose širokom rasponu aspekata koji se odnose na funkcioniranje zdrave romantične veze (Davila i sur., 2009). Romantična se kompetencija, u nekoliko radova koji se bave ovom tematikom, temelji na socijalno-kognitivnim modelima rješavanja interpersonalnih problema, modelima regulacije emocija i teoriji privrženosti (Davila i sur., 2009; Faber i sur., 2019; Rose-Krasnor, 1997). Prilagodljivo rješavanje interpersonalnih problema podrazumijeva to da osoba u interpersonalnim situacijama razmišlja tako da prepoznae moguće posljedice i poštuje potrebe i ishode za oba sudionika (Davila i sur., 2009). Modeli regulacije emocija naglašavaju adaptivnu prirodu sposobnosti reguliranja i održavanja koherentnog i pozitivnog osjećaja sebe (Davila i sur., 2009). Teorija privrženosti konceptualizira ljudsku potrebu za oblikovanjem bliskih veza (Bowlby, 1973, 1980, 1982, prema Griffin i Bartholomew, 1994) pa ne iznenađuje to da ova teorija ima brojne implikacije i kad se govori o romantičnoj kompetenciji (Davila i sur., 2009). Sama privrženost osnova je daljnjih bliskih odnosa, a stil privrženosti predstavlja relativno stabilne obrasce ponašanja pojedinca u kontekstu tih odnosa (Morey i sur., 2013). Kako se djeca

razvijaju, tako počinju prebacivati sve veći broj funkcija povezanih s privrženosti s roditelja na vršnjake, a u odrasloj dobi i na romantične partnere (Doherty i Feeney, 2004). Ainsworth i sur. (1978, prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009) razlikuju tri vrste privrženosti: sigurna, anksiozno-ambivalentna i odbijajuća privrženost. Osoba sa sigurnom privrženosti vjeruje svom partneru, ne strahuje da će je partner napustiti i osjeća se ugodno pri intimnosti i međuovisnosti. Osoba s anksiozno-ambivalentnom privrženosti manje vjeruje svom partneru, boji se da će je napustiti te želi veću intimnost nego što joj partner pruža. Osoba s odbijajućom privrženosti izbjegava bliskost, osjeća nelagodu ako joj se netko previše približi i nije povjerljiva prema svom partneru (Ainsworth i sur., 1978, prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Stil privrženosti važan je jer, kako pokazuju istraživanja, osobe sa sigurnom privrženosti vjerojatnije će: učinkovito komunicirati u svojim odnosima, riješiti međuljudske sukobe na odgovarajući način, prisjetiti se i raspraviti bolna iskustva na kompetentan način, osjećati se zadovoljno i predano u svojim odnosima, učinkovito regulirati svoje emocije i prijaviti nisku osjetljivost na simptome psihopatologije i lošeg tjelesnog zdravlja (Gillath i sur., 2016; Mikulincer i Shaver, 2016, prema Fraley, 2019). Pojedinci sa sigurnim stilom privrženosti su sretniji/zadovoljniji svojim vezama, njihove veze obično duže traju te su obilježene većom razinom povjerenja, predanosti i međuovisnosti (Kirkpatrick i Davis, 1994).

Postoji nekoliko instrumenata za procjenjivanje romantične kompetencije. Bouchey (2007) razvio je *Romantic Self-Concept Questionnaire* (RSC-Q). RSC-Q instrument je za samoprocjenu sastavljen od 22 čestice, a provjerava percipiranu kompetenciju adolescenata koja se odnosi na različite aspekte romantičnih veza. Davila i sur. (2009) razvili su *Romantic Competence Interview* (RCI) namijenjen uporabi s adolescentima, a 2011. Shulman i sur. razvili su *Romantic Competence Interview for Emerging Adults* (RCI-EA) namijenjen mladim odraslim osobama. Faber i sur. (2019) razvili su upitnik *The Inventory of Romantic Relationship Competence*. Sastoji se od sedam domena, a to su: zauzimanje perspektive, regulacija emocija, vještine rješavanja sukoba, izbjegavanje intimnosti, temperament, romantična privlačnost i lokus kontrole odnosa. Pošto je riječ o upitniku koji je korišten pri prikupljanju dijela podataka za ovaj diplomski rad, ukratko će se objasniti na što se odnosi pojedina domena.

Zauzimanje perspektive podrazumijeva sposobnost reflektiranja na prethodne pozitivne ili negativne interakcije, stjecanje uvida i razmatranje perspektiva drugih osoba pri

donošenju odluka (Faber i sur., 2019). Regulacija emocija psihološki je proces koji se može odvijati i na svjesnoj i na nesvjesnoj razini. Cilj ovog procesa je moduliranje načina na koji se emocije osjećaju i izražavaju u svrhu prilagođavanja i društvene adaptacije (Gross, 2015). Pod temperamentom podrazumijevaju se konstitucionalno utemeljene individualne razlike u reaktivnosti i samoregulaciji, promatrane u domenama emocionalnosti, motoričke aktivnosti i pažnje (Rothbart, 1989c; Rothbart i Derryberry, 1981, prema Rothbart i Posner, 2015). Pod reaktivnošću Rothbart i Posner (2015) misle na karakteristike odgovora pojedinca na promjene u stimulaciji, a pod samoregulacijom na procese koji moduliraju ovu reaktivnost, uključujući pristup ponašanju, izbjegavanje, inhibiciju i samoregulaciju pažnje. Domena vještina rješavanja sukoba uključuje sposobnost raspravljanja o problemima, smirenog pregovaranja i postizanja zajednički dogovorenih rješenja (Faber i sur., 2019). Domena izbjegavanja intimnosti povezana je u suštini s prethodno spomenutom teorijom privrženosti, što potvrđuje i Bartholomew (1990) ističući da narušena sposobnost stvaranja interpersonalne privrženosti proizlazi iz internalizacije ranih nepovoljnih iskustava unutar obitelji. Domena romantične privlačnosti odnosi se na nečiju percipiranu sposobnost da privuče potencijalnog partnera, a domena lokus kontrole odnosa odnosi se na uvjerenje osobe u svoju sposobnost da uspije u romantičnim vezama. Prijašnja iskustva osobe u različitim interpersonalnim odnosima mogu utjecati na spremnost pojedinca da stupi u nove romantične veze i na razinu motivacije osobe da se pozabavi problemima u vezi (Faber i sur., 2019).

1.2.3. Istraživanja romantičnih veza osoba koje mucaju

Unatoč tome što se mucanje i različita problemska pitanja vezana uz njega istražuju već duži niz godina, isto se ne može reći kad je u pitanju aspekt samih romantičnih veza i romantične kompetencije osoba koje mucaju. U ovom dijelu prikazat će se nekoliko stranih istraživanja, a većinom je riječ o kvalitativnim istraživanjima u kojima su se sudionici dotakli ovog dijela svog života. Što se tiče istraživanja provedenih u Hrvatskoj i zemljama regije, većinom je riječ o istraživanjima provedenim u svrhu pisanja diplomskog rada te će se isti prikazati u nastavku. Promatrajući rezultate svih ovih istraživanja osvještava se prisustvo individualnih razlika u tome kako osobe gledaju na svoje mucanje u kontekstu romantičnih veza.

Hayhow i sur. (2002) istraživali su, između ostalog, stavove osam odraslih osoba koje mučaju o utjecaju mucanja na njihove romantične veze. Mnogi sudionici su naveli da su veće probleme doživljavali u mlađoj dobi te su gledali na mucanje kao na prepreku za formiranje odnosa. Često im je mucanje otežavalo razgovor s pripadnicima suprotnog spola što spominju i sudionici recentnijeg kvalitativnog retrospektivnog istraživanja navodeći to kao jedan od razloga njihovog otežanog uspostavljanja romantičnih veza (Daniels i sur., 2012). Nekoliko sudionika ove studije izjavilo je da se nisu vjenčali zbog svog mucanja, a drugi pak izvještavaju o dugoročnoj pomoći i podršci koju su dobili od svojih supružnika (Hayhow i sur., 2002).

Blood i sur. (2003) proveli su istraživanje na 48 adolescenata. Rezultati su otkrili da većina sudionika ima pozitivno samopoštovanje i ne smatra da je mucanje stigmatizirajuće stanje. Zanimljivo je da su mlađi adolescenti doživljavali mucanje kao negativnije i stigmatizirajuće stanje od starijih što je u skladu s navodima sudionika spomenutog istraživanja koje su proveli Hayhow i sur. (2002). Više od 60% sudionika izjavilo je da ne percipiraju da je mucanje utjecalo na to žele li ljudi biti prijatelji s njima i sviđaju li se drugima (Blood i sur., 2003).

Svrha studije koju su proveli Klompas i Ross (2004) bila je istražiti životna iskustva skupine 16 odraslih Južnoafrikanaca koji mučaju. Intervju se dotakao različitih aspekata života osoba te rezultati ukazuju na to da mucanje većinom nije utjecalo na obiteljski i bračni život sudionika. Točnije, deset sudionika smatralo je da njihovo mucanje nije imalo negativan utjecaj na njihov odnos s partnerom, a preostalih šest sudionika izjavilo je da mucanje utječe i pozitivno i negativno. Pozitivno je partnerovo pokazivanje strpljenja, podrške, razumijevanja te pokazivanje svjesnosti o mucanju i objašnjavanje mucanja drugima. Negativan utjecaj očitovao se u partnerovoj frustraciji, povlačenju, nedostatku vjere ili povjerenja u osobu koja muca, neugodi, potrebi za rješavanjem problema, sniženom samopoštovanju te nerazumijevanju (Klompas i Ross, 2004).

Studija koju su proveli Beilby i sur. (2013) istraživala je utjecaj mucanja na percipiranu kvalitetu života, s naglaskom na odnos pojedinca s partnerom ili supružnikom. Deset je parova sudjelovalo. Sudionici ovog istraživanja, kao i istraživanja Klompasa i Rossa (2004), nisu smatrali da mucanje utječe na kvalitetu njihova života i partnerstva. Međutim, ipak nisu izvijestili o utjecaju mucanja na kvalitetu života na isti način što upućuje na to da,

čak i kad tečni partneri razumiju prirodu mucanja na isti način kao i njihovi partneri koji mucaju, nisu u potpunosti svjesni značajnog opsega utjecaja koji mucanje može imati (Beilby i sur., 2013).

Iimura i Miyawaki (2017), koristeći polustrukturirani intervju, istražili su stavove jedanaest osoba koje mucaju o romantičnim vezama. Rezultati ukazuju na to da, iako su mnogi sudionici zainteresirani za ljubav ili brak, njihovo ostvarenje u ovom aspektu života bilo je ograničeno zbog mucanja, socijalne anksioznosti te drugih popratnih pojava. Zanimljivo je da su mnogi sudionici ovog istraživanja odlučili sami otkriti svoje mucanje svojim potencijalnim partnerima kako bi ih oni što bolje razumjeli što se razlikuje od navoda sudionica istraživanja koje su proveli Nang i sur. (2018). Neki su sudionici izrazili zabrinutost oko toga kako bi partnerova obitelj mogla reagirati na njihovo mucanje ili zbog moguće pojave mucanja kod njihove djece. Zaključno, rezultati ovog istraživanja ukazuju da sudionici percipiraju mucanje kao prepreku pri ulasku u vezu ili brak (Iimura i Miyawaki, 2017).

Sudionice spomenutog istraživanja koje su proveli Nang i sur. (2018) imale su negativnu percepciju sebe i smatrale su da im je mucanje utjecalo na kvalitetu života, uključujući i romantične veze. Spominjale su da mucanje utječe na ovu vrstu odnosa tako što imaju niže samopouzdanje te se teže i izlažu samim situacijama u kojima bi mogle upoznati potencijalnog partnera. U prethodnim poglavljima ovog rada spominje se negativno samopouzdanje kao česta pojava kod osoba koje mucaju. Upravo odlazak na spoj jedna sudionica ističe kao posebno izazovnu situaciju. Kako bi sakrile mucanje tijekom spojeva, sudionice navode kako su samo sjedile i smiješile se prepuštajući partneru glavnu riječ. Većina žena nastojala je tajiti svoje mucanje zbog straha od negativne prosudbe. Neke su žene privlačili muškarci koji nisu marili za njihovo mucanje i/ili su ih štitili od njihovog mucanja te su govorili umjesto njih. S druge strane, umanjivanje značaja mucanja od strane njihovih partnera za neke je sudionice bilo frustrirajuće jer su smatrale da su pogrešno shvaćene (Nang i sur., 2018).

Diplomski rad Višaticki Jakovljević (2018) pruža opis utjecaja mucanja na život 40 odraslih osoba koje mucaju u Hrvatskoj. Pokazalo se da je utjecaj mucanja na kvalitetu života veći kod sudionika s jakim mucanjem. Što se tiče romantičnih veza, rezultati su pokazali da mucanje ne utječe na ulazak sudionika u romantične veze. Također, većina sudionika ne slaže

se s tim da im mucanje značajno otežava pozivanje osobe na spoj te ih većina navodi da ih strah oko toga kako će druga osoba reagirati ne sprječava u započinjanju romantične veze. 85% sudionika smatra kako mucanje nije bio razlog prekida koji su doživjeli. Sve ovo u skladu je s nekim od prethodno spomenutih stranih istraživanja (Beilby i sur., 2013; Klompas i Ross, 2004). Ono što se pokazalo u ovom istraživanju jest da je većina osoba smatrala mucanje preprekom u govornim situacijama, no ipak nisu izbjegavali razgovore s nepoznatim vršnjacima, podjednako razgovarajući s osobama istoga i suprotnoga spola (Višaticki Jakovljević, 2018).

Kurtović (2020) je provela istraživanje na uzorku od 71 sudionika s ciljem davanja opisa utjecaja mucanja na bliske interpersonalne odnose odraslih osoba koje mucaju u Republici Hrvatskoj i zemljama regije, uključujući dakle i romantične veze. U ovom istraživanju pokazalo se da postoji statistički značajna razlika između muškaraca i žena i dokazana je povezanost između samoprocjene težine mucanja i utjecaja mucanja na romantične veze i prijateljske odnose (Kurtović, 2020).

Pinezić (2022) je u svom diplomskom radu opisala utjecaj mucanja na kvalitetu života žena koje mucaju (ŽKM). U istraživanju je sudjelovalo 17 ŽKM, a 10 sudionica pristalo je na daljnji intervju. Između ostalog, ispitan je utjecaj mucanja na različite interpersonalne odnose, a pošto je u ovom diplomskom radu naglasak na romantičnim vezama, rezultati za ovu vrstu odnosa detaljnije će se prikazati. Sve tri kategorije statusa romantične veze (nisam u vezi/u vezi/u braku) otprilike su jednako zastupljene. 7 od 10 sudionica smatrale su da mucanje nije nimalo utjecalo na njihove romantične veze. Tri sudionice navele su da je mucanje imalo utjecaja jer im je teže pričati s muškim osobama te općenito teško upoznavaju i prilaze novim osobama. Jedna sudionica navodi da bi pri upoznavanju novih osoba pokušala skriti da muca, a općenito više sudionica ističe da im je mucanje predstavljalo problem pri počinjanju bilo kakvih odnosa. Sudionice ne navode negativno iskustvo unutar romantične veze, a da je vezano za mucanje. Zaključno, rezultati ovog istraživanja pokazali su kako je mucanje utjecalo na aspekte svakodnevnog života uključujući i interpersonalne odnose (Pinezić, 2022).

Iako se ovaj aspekt utjecaja mucanja već duži niz godina istražuje u okviru stranih, kvalitativnih istraživanja, u Hrvatskoj je takvo istraživanje provedeno prvi put 2021. godine. Leko Krhen i sur. (2021) provele su istraživanje u kojem je sudjelovala skupina od 6 žena, a s

ciljem dobivanja uvida u njihov svakodnevni život. Korišten je kratki upitnik te je proveden polustrukturirani intervju. Sudionice su navodile pozitivna iskustva iz odnosa s partnerima posebno ističući partnerovu podršku. Manjina sudionica navodila je negativna iskustva te je uglavnom riječ o frustraciji i umanjivanju značaja mucanja od strane bliskih osoba. Takva iskustva slična su navodima sudionika istraživanja koje su proveli Klompas i Ross (2004). Nijedna sudionica ne izvještava o gledanju mucanja kao prepreke, bilo za brak, bilo za romantičnu vezu. Dakle, u ovom istraživanju je većinski istaknuto da nema negativnih efekata mucanja na odnos s partnerom, no ističe se postojanje određenih negativnih pojava povezanih isključivo s mucanjem (npr. strah od ruganja, pojačani strah od javnog nastupa, telefoniranje, predstavljanje i upoznavanje) (Leko Krhen i sur., 2021).

2. Cilj istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada jest opisati kako osobe koje mucaju procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju te kako gledaju na svoje mucanje u kontekstu romantičnih veza, u vidu pronalaska partnera i samog odnosa s partnerom. Svrha rada ujedno je i prikazati moguće razlike u odgovorima sudionika s obzirom na: jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola, trenutni status romantične veze i razinu romantične kompetencije sudionika.

2.1. Problem istraživanja

Prema navedenim ciljevima istraživanja, postavljena su sljedeća pitanja:

1. Postoji li razlika u romantičnoj kompetenciji između osoba koje jače i slabije mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom?
2. Postoji li razlika u romantičnoj kompetenciji između osoba koje mucaju s obzirom na trenutni status veze?
3. Postoji li razlika u odnosu s partnerom između osoba koje mucaju s nižom i višom razinom romantične kompetencije?
4. Postoji li razlika u pronalaženju partnera između osoba koje jače i slabije mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom?

2.2. Hipoteze istraživanja

U skladu s postavljenim ciljevima i pitanjima proizlaze sljedeće pretpostavke ovog istraživanja:

H1: Osobe koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju kao nižu u odnosu na osobe koje slabije mucaju.

H2: Osobe koje mucaju, a koje trenutno nisu u romantičnoj vezi/braku procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju kao nižu u odnosu na osobe koje mucaju koje su u romantičnoj vezi/braku.

H3: Osobe koje mucaju, a s nižom razinom romantične kompetencije imaju više teškoća u odnosu s partnerom naspram osoba koje mucaju, a čija je razina romantične kompetencije viša.

H4: Osobe koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom teže pronalaze partnera u odnosu na osobe koje slabije mucaju.

3. Metodologija

3.1. Uzorak sudionika

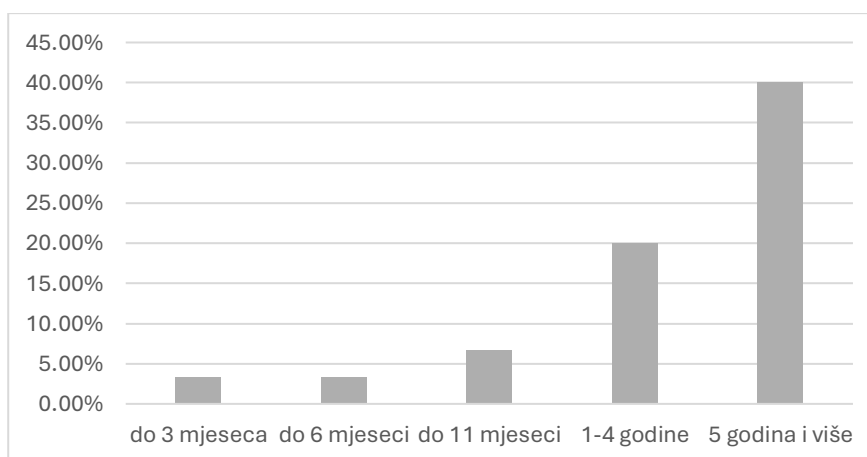
Uzorak istraživanja čine osobe koje mucaju u Republici Hrvatskoj, a koje su starije od 18 godina. Riječ je o neprobabilističkom uzorku dobrovoljaca koji je prikupljen koristeći različite društvene mreže. Upitnik su ispunile 33 osobe, no troje sudionika je isključeno zbog njihove neodgovarajuće dobi, tj. maloljetnosti. Konačan broj sudionika u istraživanju bio je 30, a od ukupnog broja sudionika bilo je 16 muškaraca i 14 žena. Prosječna dob sudionika bila je 29;7 godina ($SD=9.6$) u rasponu dobi od 20 do 65 godina.

Što se tiče završenog stupnja obrazovanja, 7 sudionika ima srednju stručnu spremu, 21 sudionik ima završenu višu ili visoku stručnu spremu, a 2 sudionika imaju završen poslijediplomski studij (dr.sc. ili specijalistički). Od sudionika se tražilo da navedu svoje trenutno zanimanje, a to su: administrator, content specialist/glazbenik, liječnik (3 sudionika), edukacijski rehabilitator, ekonomist (3 sudionika), fizioterapeut, magistar inženjer prometa, magistar inženjer rudarstva, magistar znanosti, medicinska sestra (3 sudionika), pediker,

programer, prvostupnica logopedije, psiholog, zemaljski domaćin, inženjer i prodavač. 1 osoba navela je da nema trenutno zanimanje, a 6 sudionika da su studenti.

Početak mucanja. Mogu se uočiti raznoliki odgovori na pitanje o dobi početka mucanja. Nekoliko sudionika istaknulo je da nisu sasvim sigurni kad je bio početak, a neki da mucaju „od rođenja“, „od malena“ te „otkako znam za sebe“. Raspon dobi početka mucanja proteže se od 2. godine života do 12. godine života kod jednog sudionika. Prosječna dob početka mucanja temeljena na prikupljenim podacima jest 5;6 godina (SD=2.65) što odgovara predškolskoj dobi. Što se tiče stručnjaka koji je dao dijagnozu mucanja, za većinu sudionika (53,33%) to je bio logoped. Liječnik je dijagnosticirao mucanje trima sudionicima (10%), a zanimljivo je da je 11 sudionika (36,67%) označilo da nisu bili na procjeni kod stručnjaka, ali znaju da mucaju.

Iskustvo u romantičnim vezama. Na pitanje vezano za broj romantičnih veza u kojima je osoba sudjelovala, bila je ponuđena i opcija „nikada nisam izišao/izišla na spoj“, no nijedan sudionik nije to označio kao istinito za sebe. 12 sudionika (40%) bilo je u jednoj romantičnoj vezi, 10 sudionika (33,33%) u tri ili više romantične veze, 6 sudionika (20%) u dvije romantične veze, a 2 sudionika (6,67%) nikada nije bilo u romantičnoj vezi. Što se tiče trenutnog statusa romantične veze sudionika, većina (70%) ih je trenutno u romantičnoj vezi ili braku. Točnije, njih 14 (46,67%) je u braku, a 7 (23,33%) u romantičnoj vezi. Raznoliko je i trajanje trenutne romantične veze ili braka. Trenutna romantična veza za 40% sudionika traje više od 5 godina, a za najmanji postotak sudionika (3,33%) traje do 3 mjeseca, odnosno do 6 mjeseci (Slika 1).

Slika 1. Trajanje trenutne veze sudionika

Pohađanje terapije. Sljedeće je pitanje bilo: „Pohađate li ili jeste li ikada pohađali neku vrstu terapije?“, a ponuđeni su odgovori: logopedska i psihološka terapija te opcija „Ostalo“ u kojoj su mogli navesti ako su pohađali nešto što nije navedeno. 21 sudionik (70%) bio je ili trenutno jest uključen u logopedsku terapiju, 3 sudionika (10%) u psihoterapiju, a 4 sudionika (13,33%) pohađa ili je pohađalo i logopedsku i psihološku. Samo je 1 osoba (3,33%) navela pohađanje grupne terapije podrške za odrasle osobe koje mučaju te je također samo 1 osoba (3,33%) navela da nikada nije pohađao/la ikakvu terapiju. Kao što je spomenuto u teorijskom dijelu rada, socijalna anksioznost može utjecati na funkcioniranje osobe u svakodnevnim situacijama te stoga ne iznenađuje podatak da su osobe koje mučaju u nekom periodu svog života uključene i u psihoterapiju. Uvršteno je i pitanje o postojanju socijalne anksioznosti te nešto više od polovine sudionika u ovom istraživanju osjeća socijalnu anksioznost (53,33%).

Jakost mucanja. Zadnja pitanja u prvom dijelu upitnika bila su vezana za samoprocjenu jakosti mucanja u komunikaciji s različitim komunikacijskim partnerima, tj. u različitim društvenim situacijama (komunikacija: u obiteljskom okruženju, u formalnom okruženju, s osobama suprotnog spola, s prijateljima i u javnom nastupu). Sudionici su procjenjivali jakost svog mucanja na ordinalnoj skali pri čemu je 0 označavala da nema mucanja, a 9 da je riječ o jako teškom mucanju. U ovom istraživanju provjeravalo se i postoji li statistički značajna razlika u jakosti mucanja u ovim komunikacijskim okruženjima kako bi se stekao uvid u to postoji li razlika u jakosti mucanje kod iste osobe ovisno o tome tko su joj komunikacijski partneri. Shapiro-Wilk testom provjerena je normalnost distribucije za jakost mucanja u svakom tom komunikacijskom okruženju te je u svim slučajevima, osim u obiteljskom okruženju, distribucija odstupala od normalne. Dakle, pošto nisu zadovoljeni svi preduvjeti za provedbu parametrijskog testa- jednosmjerna ANOVA s ponovljenim mjerenjem, proveden je Friedmanov test.

Dobiven je statistički značajan efekt komunikacijskog okruženja na jakost mucanja ($\chi^2(4)=40.112$, $p=0.001$). Budući da postoji statistički značajan efekt okruženja na jakost mucanja, u post hoc analizi provedeno je više Wilcoxonovih testova za provjeru značajnosti razlika među okruženjima u jakosti mucanja. Provedena je Bonferroni korekcija p vrijednosti, tj. $p=0.05$ podijeljen je brojem testova koji se provode (u ovom slučaju njih 10) te je

dobivena referentna p-vrijednost koja iznosi 0.005 što upućuje na to da p vrijednosti iznad 0.005 nisu statistički značajne.

Post hoc analiza provedena je Wilcoxonovim testom s primjenjenom Bonferroni korekcijom koja je rezultirala time da je razina značajnosti postavljena na $p < 0.005$. U tablici 1 prikazani su dobivene vrijednosti Wilcoxon testa te pripadajućih p vrijednosti. Ne postoji statistički značajna razlika između jakosti mucanja u obiteljskom okruženju i komunikaciji s osobom suprotnog spola ($Z = -1.47$, $p = 0.142$), jakosti mucanja u obiteljskom okruženju i komunikaciji s prijateljima ($Z = -1.948$, $p = 0.051$), jakosti mucanja u formalnom okruženju i komunikaciji s osobom suprotnog spola ($Z = -2.026$, $p = 0.043$), jakosti mucanja u formalnom okruženju i javnom nastupu ($Z = -1.999$, $p = 0.046$), jakosti mucanja u komunikaciji s osobom suprotnog spola i javnom nastupu ($Z = -2.762$, $p = 0.006$). S druge strane, postoji statistički značajna razlika u jakosti mucanja u obiteljskom okruženju i formalnom okruženju ($Z = -3.628$, $p < 0.001$), u obiteljskom okruženju i javnom nastupu ($Z = -3.175$, $p = 0.001$), u formalnom okruženju i komunikaciji s prijateljima ($Z = -4.231$, $p < 0.001$), u komunikaciji s osobom suprotnog spola i prijateljima ($Z = -2.801$, $p = 0.005$) te u komunikaciji s prijateljima i javnom nastupu ($Z = -3.893$, $p < 0.001$). Što se tiče navedenih komunikacijskih okruženja u kojima postoji statistički značajna razlika, prosječni rangovi pokazuju da je kod sudionika mucanje jače u formalnom okruženju nego obiteljskom, u javnom nastupu nego u obiteljskom okruženju, u formalnom okruženju nego u komunikaciji s prijateljima, u komunikaciji s osobom suprotnog spola nego u komunikaciji s prijateljima te u javnom nastupu nego u komunikaciji s prijateljima.

Tablica 1. Vrijednosti Wilcoxon testa i p vrijednost za uspoređene parove

Uspoređeni parovi	Z	P vrijednost
formalno okruženje (npr. na poslu, na fakultetu) i obiteljsko okruženje	-3.628	.000
komunikacija s osobom suprotnog spola i obiteljsko okruženje	-1.470	.142
komunikacija s prijateljima i obiteljsko okruženje	-1.948	.051
javni nastup i obiteljsko okruženje	-3.175	.001
komunikacija s osobom suprotnog spola i formalno okruženje	-2.026	.043

komunikacija s prijateljima i formalno okruženje	-4.231	.000
javni nastup i formalno okruženje	-1.999	.046
komunikacija s prijateljima i komunikacija s osobom suprotnog spola	-2.801	.005
javni nastup i komunikacija s osobom suprotnog spola	-2.762	.006
javni nastup i komunikacija s prijateljima	-3.893	.000

Ono što je još važno napomenuti jest da kod iste osobe postoji značajna varijabilnost u procjeni jakosti mucanja što sugerira da se jakost mucanja osobe razlikuje ovisno o situaciji u kojoj se osoba nalazi. Dakle, jakost mucanja osobe može varirati ovisno o komunikacijskom okruženju i komunikacijskim partnerima. Ovo još jednom govori o važnosti individualnog pristupa svakoj osobi koja muca i važnosti uzimanja samoprocjene osobe u obzir pri kreiranju terapijskih planova i ciljeva.

3.2. Materijal istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja osmišljen je upitnik „Mucanje i romantične veze“ koji su ispunjavale punoljetne osobe koje mucaju. Upitnik se sastojao od ukupno 70 čestica podijeljenih u četiri dijela:

- (1) Prvi dio bio je namijenjen prikupljanju sociodemografskih podataka sudionika.

Sudionici su ujedno trebali i procijeniti jakost svog mucanja u pet različitih situacija i s različitim komunikacijskim partnerima za što je korištena skala *9 Point Scale of Self Report of Stuttering*. U navedenoj skali 0 označava da nema mucanja, a 9 da je riječ o jako teškom mucanju.

- (2) Drugi dio se sastojao od skale samoprocjene romantične kompetencije pod nazivom *The Inventory of Romantic Relationship Competence* (Faber i sur., 2019). Riječ je o upitniku koji se sastoji od sedam subskala, a to su: zauzimanje perspektive, regulacija emocija, vještine rješavanja sukoba, izbjegavanje intimnosti, temperament, romantična privlačnost i lokus kontrole odnosa. Pretpostavljeno je da se ovih sedam domena odnosi na različite aspekte romantične kompetencije osobe bez obzira na količinu njezinog iskustva u romantičnim vezama. Ukupno upitnik sadrži 35 čestica, a sudionici su procjenjivali koliko je neka tvrdnja istinita za njih na Likertovoj skali od

1 do 5, pri čemu 1 znači nikada ili gotovo nikada istinito, a 5 uvijek ili gotovo uvijek istinito. *The Inventory of Romantic Relationship Competence* prepoznat je kao pouzdan i valjan instrument za procjenu percepcije mladih odraslih osoba o njihovoj romantičnoj kompetenciji. Rezultati pouzdanosti i konvergentne i diskriminativne valjanosti podržavaju njegovu konstruktivnu valjanost. Korištena je metoda zasnovana na potvrdnoj faktorskoj analizi za procjenu pouzdanosti te su dobiveni koeficijenti pouzdanosti iznosili: 0.93 za lokus kontrole odnosa, 0.87 za zauzimanje perspektive, 0.83 za romantičnu privlačnost, 0.78 za izbjegavanje intimnosti te 0.75 za regulaciju emocija, temperament i rješavanje sukoba. Dakle, subskale ovog upitnika proizvele su prihvatljive do izvrsne indekse pouzdanosti i izvrsne ukupne globalne indekse prikladnosti. Također, većina čestica (28 od 35) te dvije subskale (lokus kontrole odnosa i zauzimanje perspektive) dokazale su nepromjenjivost mjerenja među spolovima. Na postojećem uzorku provjerena je unutaranja konzistencija čestica za svaku subskalu upitnika (jakost mucanja, romantična kompetencija, odnos s partnerom i pronalazak partnera) koristeći Cronbach alpha koeficijent pouzdanosti. Cronbach alpha koeficijent pouzdanosti iznosi: 0.81 za subskalu jakost mucanja, 0.78 za subskalu romantična kompetencija, 0.72 za subskalu odnos s partnerom i 0.93 za subskalu pronalazak partnera.

- (3) U trećem odjeljku upitnika 12 čestica odnosilo se na odnos osobe koja muca s njenim partnerom, a 7 čestica četvrtog odjeljka upitnika odnosilo se na pristupanje osobe koja muca potencijalnom partneru. Sudionici su procjenjivali koliko je neka tvrdnja istinita za njih na Likertovoj skali od 1 do 5, pri čemu 1 znači nikada ili gotovo nikada istinito, a 5 uvijek ili gotovo uvijek istinito.
- (4) Kao završni dio upitnika omogućeno je sudionicima, ako žele, da iznesu svoje iskustvo u romantičnoj vezi ili bilo kakav komentar vezan za mucanje. Ovim se nastojalo steći bolji uvid u to kako osobe koje mucaju doživljavaju svoje mucanje u ovom području, ali i općenito.

3.3. Način prikupljanja podataka

Upitnik je elektroničkim putem odaslan koristeći različite društvene mreže (*whatsapp*, *facebook*). Na početku samog upitnika nalazio se informirani pristanak u kojem je između ostalog objašnjena svrha ovog diplomskog rada. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i navedeno je da od njega mogu odustati u svakom trenutku bez ikakvih

posljedica. Sudionici su upoznati s načelom anonimnosti, a dobiveni rezultati analizirali su se skupno. Također, istaknuto je da će se prikupljeni podaci koristiti samo za pisanje ovog diplomskog rada. Ispunjavanje upitnika „Mucanje i romantične veze“ trajalo je desetak minuta.

3.4. Način obrade podataka

Prikupljeni podaci obrađeni su pomoću računalnog programa IBM SPSS Statistics 29.0.2.0. Prvo su sve čestice koje su negativno evaluirale rekodirane tako da odgovaraju ostatku čestica u upitniku. Podaci su analizirani na razini deskriptivne statistike i inferencijalne statistike, tj. kako bi se utvrdile razlike sudionika promatrane za svaku hipotezu proveden je parametrijski postupak- t-test za dva nezavisna uzorka. Parametrijska analiza je odabrana jer je distribucija svih ispitivanih zavisnih varijabli bila normalna te su sve skale mjerenja zadovoljavale preduvjete potrebne za provedbu t-testa za dva nezavisna uzorka. Korišten je Shapiro Wilk test za ispitivanje normalnosti distribucije zbog toga što je ukupni uzorak sudionika manji od 50.

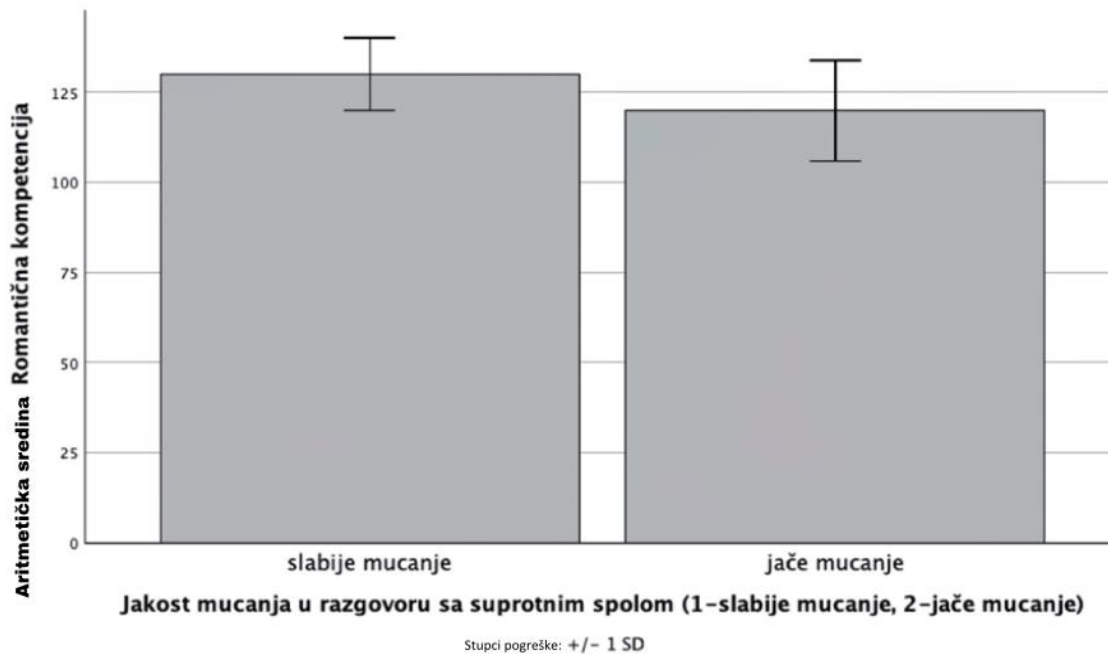
5. Rezultati

5.1 Romantične kompetencije osoba s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola

U prvoj hipotezi, zavisna varijabla je romantična kompetencija, a nezavisna sudionici podijeljeni s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola na osobe koje slabije (19 sudionika-grupa 1) i jače (11 sudionika-grupa 2) mucaju. Distribucije rezultata zavisne varijable prema Shapiro-Wilk testu za obje skupine sudionika su normalne (za grupu 1 SW=0.909 i p=0.237 te za grupu 2 SW=0.909 i p=0.072).

Proveden je t-test za dva nezavisna uzorka kako bi se provjerilo postoji li statistički značajna razlika između osoba koje slabije i jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom u razini romantične kompetencije. Utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika velikog učinka između osoba koje slabije mucaju i osoba koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom u romantičnoj kompetenciji ($t(28)=2.316$, $p=0,03$, Cohenov $d = 0.877$). Osobe koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom imaju nižu romantičnu kompetenciju

($M=119.82$, $SD=9.99$) od osoba koje slabije mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom ($M=129.95$, $SD=13.91$), što je prikazano i u stupičastom dijagramu (Slika 2).

Slika 2. Prosječna razina romantične kompetencije (M, SD) kod osoba koje slabije i jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom

5.2. Romantične kompetencije sudionika s obzirom na trenutni status romantične veze

Zavisna varijabla druge hipoteze je romantična kompetencija, a nezavisna sudionici podijeljeni s obzirom na trenutni status veze na one u romantičnoj vezi/braku (21 sudionik-grupa 1) i one koji su slobodni (9 sudionika-grupa 2). Distribucije rezultata zavisne varijable prema Shapiro-Wilk testu za obje skupine sudionika su normalne (za grupu 1 $SW=0.910$ i $p=0.054$, a za grupu 2 $SW=0.915$ i $p=0.354$).

Proveden je t-test za dva nezavisna uzorka kako bi se provjerilo postoji li statistički značajna razlika u razini romantične kompetencije između osoba koje su u romantičnoj vezi/braku i koje nisu. Ne postoji statistički značajna razlika između osoba koje mucaju, a koje trenutno nisu u romantičnoj vezi/braku i osoba koje mucaju koje su u romantičnoj vezi/braku u razini romantične kompetencije ($t(28)=0.43$, $p=0.12$).

5.3. Teškoće u odnosu s partnerom s obzirom na razinu romantične kompetencije sudionika

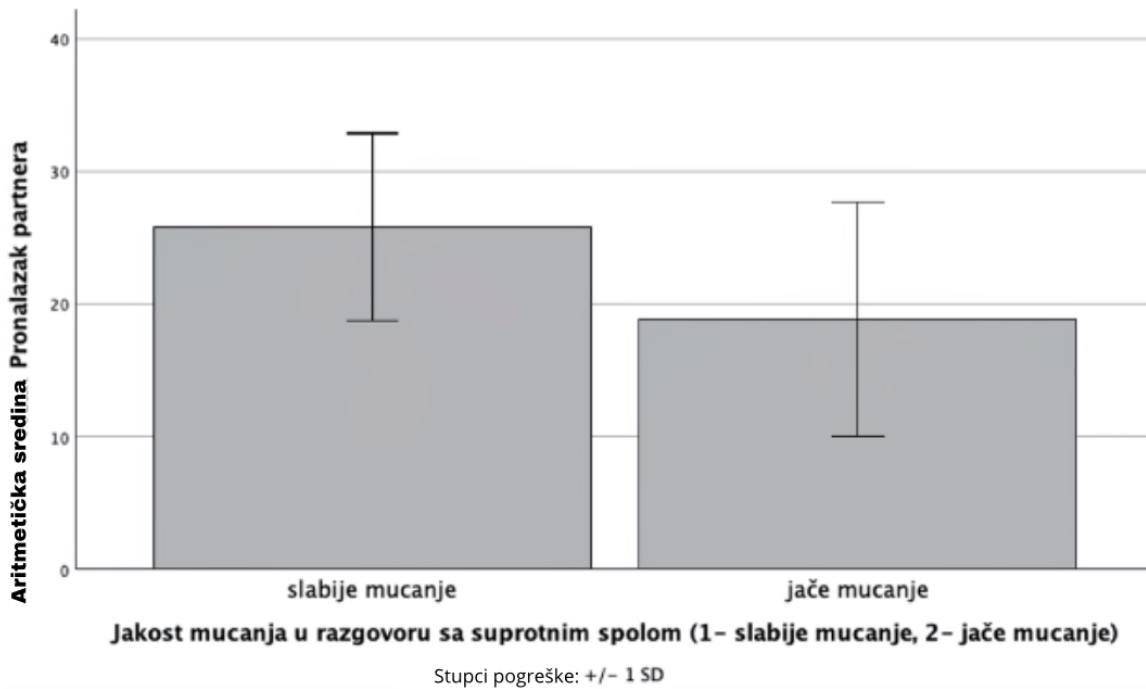
U trećoj hipotezi, zavisna varijabla su teškoće u odnosu s partnerom, a nezavisna sudionici podijeljeni na temelju medijana varijable „Romantična kompetencija“ ($C=129.50$). Sudionici čija je ukupna vrijednost odgovora na subskali romantične kompetencije bila ispod i uključujući 129.50 svrstani su u grupu 1 (15 sudionika s nižom romantičnom kompetencijom), a sudionici čija je prosječna vrijednost bila iznad 129.50 svrstani su u grupu 2 (15 sudionika s višom romantičnom kompetencijom). Distribucije rezultata zavisne varijable prema Shapiro-Wilk testu za obje skupine sudionika su normalne (za grupu 1 $SW=0.958$ i $p=0.621$ te za grupu 2 $SW=0.947$ i $p=0.484$).

Proveden je t-test za dva nezavisna uzorka kako bi se provjerilo postoji li statistički značajna razlika u prisutnim teškoćama u odnosu s partnerom s obzirom na razinu romantične kompetencije sudionika. Ne postoji statistički značajna razlika između osoba koje mucaju s nižom razinom romantične kompetencije i osoba koje mucaju s višom razinom romantične kompetencije u teškoćama u odnosu s partnerom ($t(28)=-1.37$, $p=0.182$).

5.4. Težina pronalaska partnera s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola

U četvrtoj hipotezi, zavisna varijabla je težina pronalaska partnera, a nezavisna sudionici podijeljeni s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola na osobe koje jače (11 sudionika-grupa 1) i slabije (19 sudionika-grupa 2) mucaju. Distribucije rezultata zavisne varijable prema Shapiro-Wilk testu za obje skupine sudionika su normalne (za grupu 1 $SW=0.954$ i $p=0.699$, a za grupu 2 $SW=0.928$ i $p=0.162$).

Proveden je t-test za dva nezavisna uzorka kako bi se provjerilo postoji li statistički značajna razlika između osoba koje slabije i jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom u težini pronalaska partnera. Postoji statistički značajna razlika velikog učinka između osoba koje slabije mucaju i osoba koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom u težini pronalaska partnera ($t(28)=2.375$, $p=0.025$, Cohenov $d = 0.9$). Osobe koje slabije mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom lakše pronalaze partnera ($M=25.79$, $SD=7.083$) od osoba koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom ($M=18.82$, $SD=8.818$), što je prikazano i u stupičastom dijagramu (Slika 3).

Slika 3. Prosječna razina pronalaska partnera (M, SD) kod osoba koje slabije i jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom

4.3. Osobna iskustva sudionika i dodatni komentari

Posljednje pitanje upitnika „Mucanje i romantične veze“ bilo je pitanje otvorenog tipa u kojem su sudionici mogli podijeliti svoje iskustvo o ovoj temi ili dati općeniti komentar vezan za mucanje. Kroz ove odgovore pokušalo se steći bolji uvid u doživljaj osobe koja muca u Republici Hrvatskoj. U tablici 2 prikazani su neki od odgovora sudionika.

Sudionici se u svojim odgovorima nisu dotakli samo teme romantičnih veza već su iznijeli i izazove s kojima se suočavaju, ali i savjete drugim osobama koje mucaju. Može se uočiti raznolikost u odgovorima sudionika, što još jednom govori o tome koliko se mucanje može razlikovati od osobe do osobe te koliko je važno da stručnjaci uistinu uzmu u obzir probleme, izazove i nadanja svojih klijenata. Zanimljivo je da je više sudionika istaknulo kako se o ovoj temi ne priča dovoljno te je jedan sudionik čak istaknuo da ima osjećaj da je još uvijek ovo tabu tema. Nekoliko pojedinaca navodi da veći problem leži u tome što zapravo sami daju preveliku važnost mucanju, doživljavajući ga kao veću prepreku nego što ono uistinu jest. U danim savjetima, ističe se važnost zdravog stava prema mucanju i važnost perspektive i rada na sebi u smislu dostizanja prihvaćanja vlastitog mucanja. Prihvaćanje vlastitog mucanja je dugotrajan proces te ono što se može iščitati iz odgovora sudionika jest

da, iako je riječ o već odraslim osobama, kod nekih još nije dostignuta ta razina prihvaćanja. Jedan sudionik navodi i važnost informiranosti partnera i ostalih osoba u okolini o ovom poremećaju. Za pojedince mucanje predstavlja veći izazov u formalnim situacijama, kao što je posao, fakultet, rasprave i sl., nego u romantičnim vezama. No, s druge strane, jedan sudionik ističe kako smatra da mu mucanja otežava upoznavanje potencijalnog partnera, ujedno mu narušavajući i samopouzdanje. Tu je važno spomenuti da ta osoba navodi svoje mucanje kao jako, a navedeni podatak u skladu je s rezultatima provedenog istraživanja koje je pokazalo da uistinu osobe s jačim mucanjem imaju više teškoća u pronalasku partnera. Zanimljivo je odgovor u kojem sudionik iznosi svoje razmišljanje da cure lakše prihvaćaju dečka koji muca, nego obratno. Taj sudionik navodi i da je kod njega riječ o blagom mucanju i da vjeruje da jače mucanje može značajno utjecati na mišljenje osobe o sebi.

Dakle, može se zaključiti da se sudionici razlikuju u svojim iskustvima pri čemu značajnu ulogu ima samo prihvaćanje mucanja, ali i jakost mucanja jer jače mucanje sa sobom nosi veće izazove u svakodnevnom životu ovih osoba.

Tablica 2. Osobna iskustva i komentari sudionika

Žao mi je što je u 21. stoljeću to još uvijek tabu tema i što se dovoljno ne priča o tome.
Više je problem to što si sami stvaramo prepreku zbog mucanja, nego što ljudima smeta mucanje.
Inače nemam problema s osobama drugog spola/romantičnim vezama zbog mucanja. Problemi su mi više formalni, na faksu, u raspravama itd.
Smatram da je zdrav stav prema svojoj "mani" iznimno važan ukoliko se ona ne može (u potpunosti) riješiti. Ona ne smije biti glavni glumac u životu osobe koja muca već sporedni i popratni lik. Mnogi moji prijatelji su mi otvoreno rekli da mucanje ni ne percipiraju kao jednu od mojih glavnih karakteristika već ga tek osvijeste kad se o toj temi krene ciljano razgovarati. Društvena stigma je razumljiva, ali stav pobjeđuje sve. Samo naprijed!
Nažalost unatoč godinama terapije i rada na sebi još nisam došao do toga da prihvaćam svoje mucanje. Još uvijek sam sam i ne mogu ne pomisliti da mucanje ima nešto s tim jer me ograničava, npr. ne mogu samo prići nekoj curi, a da se u mojoj glavi ne odvije scenarij u kojem joj ne mogu uopće reći svoje ime ili nešto slično. Također, sad kad idem prići nekome sjetim se prošlih iskustava i sve to jako utječe na moje samopouzdanje. Nadam se da će se o ovoj temi više pričati jer, barem meni s jakim mucanjem, uistinu je izazovno ostvariti se u ovom području, a vjerujem da rijetko tko ne sanja o tome da jedan dan osnuje svoju obitelj. Hvala!

Mislim da cure općenito puno lakše prihvaćaju dečka s problemom mucanja nego obrnuto. U neku ruku im često zna biti to "slatko", ali i dalje kao osoba koja muca (sve manje kako godine idu) uvijek imam kočnicu u smislu da nekad nešto neću reći jer u tom trenu ne mogu zbog toga što ću zamucati. Koliko god to nekome bilo simpatično, mi mucavci se uvijek osjećamo glupo kad zamucamo. Mislim da je taj osjećaj prirodan i da ne postoji neki konvencionalni univerzalni način na koji bi se to riješilo osim da osoba zna tko je, što je i koliko može ponuditi svom potencijalnom partneru. Naravno, nama koji blago mucamo situacija s tim kompleksom nije strašna, ali mogu samo zamisliti kako je ljudima koji jako mucaju i koliko to može utjecati na mišljenje o samom sebi. P.S. odlična tema :)

Mislim da mi mucanje otežava to, ali više radi misli i briga koje ja sama sebi nametnem. Nekad mi se čini da mu dajem puno veću važnost nego što uistinu ima. Ali, za ovu vrstu odnosa mislim da jako ovisi i tko je osoba preko puta vas i njezina informiranost o samom mucanju jer neki i dan danas imaju kriva razmišljanja o ovom poremećaju. Još bi dodala i da je potrebno puno rada na sebi i svojoj perspektivi i prihvaćanju mucanja, na čemu ja još imam dosta prostora za napredak.

5.1. Diskusija

Cilj ovog diplomskog bio je opisati kako osobe koje mucaju procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju te kako gledaju na svoje mucanje u kontekstu romantičnih veza, u vidu pronalaska partnera i samog odnosa s partnerom. Nastojalo se i prikazati moguće razlike u odgovorima sudionika s obzirom na: jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola, trenutni status romantične veze i razinu romantične kompetencije sudionika.

Danas je prepoznato da se jakost mucanja razlikuje ovisno o vremenu i situaciji, odnosno ovisno o čimbenicima kao što su komunikacijsko okruženje osobe, s kim OKM razgovara i koja je tema razgovora (Constantino i sur., 2016). U ovom istraživanju sudionici su procjenjivali jakost svog mucanja na Likertovoj skali od 0 do 9 ovisno o svom komunikacijskom okruženju. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je kod sudionika mucanje jače u formalnom okruženju nego obiteljskom, u javnom nastupu nego u obiteljskom okruženju, u formalnom okruženju nego u komunikaciji s prijateljima, u komunikaciji s osobom suprotnog spola nego u komunikaciji s prijateljima te u javnom nastupu nego u komunikaciji s prijateljima. Iako trenutno ne postoje druga istraživanja u kojima se uspoređivala jakost mucanja osobe u odnosu na njene različite komunikacijske

partnere, ipak možemo reći da podaci dobiveni ovim istraživanjem nisu iznenađujući. Naime, poznato je da vremenski pritisak, razina značajnosti poruke, složenost poruke i veličina publike doprinosi tečnosti, odnosno netečnosti govora (Yairi i Seery, 2015), a svi ovi elementi su izraženiji kada je riječ o komunikacijskom okruženju kao što je javni nastup ili formalno okruženje. Također, dosadašnja saznanja ukazuju na to da je često jakost mucanja veća kada OKM razgovara s osobom suprotnog spola ili autoritetom (Yairi i Seery, 2015). Stoga, rezultati ovog istraživanja značajni su jer osvještavaju stručnjacima koliko je važno prepoznati koje to situacije i komunikacijski partneri za pojedinca predstavljaju najveći izazov u svakodnevnom životu kako bi se terapijski postupci prilagodili osobi.

Što se tiče romantične kompetencije, u ovom istraživanju pokazalo se da je niža kod osoba koje jače mucaju kada razgovaraju s osobama suprotnog spola. Međutim, ne postoje druga domaća ni strana istraživanja u kojima se istraživala razina romantične kompetencije osoba koje mucaju općenito, a ni s obzirom na jakost mucanja. Unatoč takvoj trenutnoj situaciji, kada se uzmu u obzir saznanja prethodnih istraživanja da mucanje utječe na romantične veze pojedinaca koji mucaju, u smislu formiranja i održavanja (Hayhow i sur., 2002; Daniels i sur., 2012; Iimura i Miyawaki, 2017; Nang i sur., 2018), samim tim moguće je da će i jakost mucanja imati utjecaj na ovu vrstu kompetencije. Naime, osobe s jačim mucanjem imaju nižu kvalitetu života (Višaticki Jakovljević, 2018). Dakle, moguće je i da je samim tim prisutno niže samopouzdanje i negativnija slika o sebi te veća razina socijalne anksioznosti (Ezrati-Vinacour i Levin, 2004). Sve to može u nekoj mjeri djelovati i na romantičnu kompetenciju te osobe, a koja je pak neminovna za ostvarenje ove vrste interpersonalnog odnosa. Ipak, za donošenje valjanih zaključaka o ovoj problematici potrebna su daljnja istraživanja.

Govoreći o romantičnoj kompetenciji osoba koje mucaju s obzirom na njihov trenutni status romantične veze, u ovom istraživanju pokazalo se da na ovu vrstu kompetencije ne utječe trenutni status romantične veze te osobe. Ovaj podatak nije neočekivan jer i sami autori upitnika *The Inventory of Romantic Competence* (Faber i sur., 2019) navode da je jedna od prednosti upitnika ta što je pogodan za ispitivanje romantične kompetencije osobe neovisno o njezinom trenutnom statusu romantične veze i o tome je li osoba uopće ikada bila u romantičnoj vezi. Ipak, također su potrebna daljnja istraživanja koja bi se usmjerila na detaljnije razumijevanje romantične kompetencije osoba koje mucaju.

Ovo istraživanje je pokazalo da razina same romantične kompetencije osobe nije imala utjecaj na teškoće u odnosu osobe koja muca s njenim partnerom. Međutim, moguće je da bi veći uzorak sudionika dao drugačije rezultate kada se uzme u obzir činjenica da romantična kompetencija osobe pridonosi funkcioniranju zdrave romantične veze (Davila i sur., 2009). Samim tim, njezina razina imat će utjecaj i na prisustvo, ali i rješavanje nastalih problema između partnera. Također, kao i za donošenje valjanih zaključaka prethodnih hipoteza, tako i u ovom slučaju, potrebna su još brojna domaća i strana istraživanja kako bi se popunila trenutno stečena znanja.

Podaci provedenog istraživanja ukazuju na to da osobe koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom teže pronalaze partnera. Ovo nije iznenađujuće s obzirom i na navode sudionika drugih istraživanja, iako se ta istraživanja razlikuju od ovog po tome što nisu uzimali u obzir varijablu jakosti mucanja osobe. Primjerice, i tri sudionice istraživanja koje je provela Pinezić (2022) navode da općenito imaju više teškoća u razgovoru s muškarcima i da otežano pristupaju i upoznaju nove osobe. Samim tim, ostvarenje ove vrste interpersonalnog odnosa je otežano. Slični podaci mogu se pronaći u istraživanju koje su proveli Hayhow i sur. (2002) u kojem sudionici ističu da im je mucanje bila prepreka u samom pristupanju potencijalnom partneru te u istraživanju Danielsa i sur. (2012) u kojem ističu otežano razgovaranje s pripadnicima suprotnog spola. Ipak, u nekim istraživanjima dobiveni su drugačiji podaci. Tako se većina sudionika istraživanja koje je provela Višaticki Jakovljević (2018) ne slaže s tim da zbog mucanja otežano pristupaju novoj osobi. U ovom istraživanju pokazalo se da uistinu osobe s jačim mucanjem imaju više teškoća u pronalasku partnera, a o tome da treba uzeti u obzir jakost mucanja osobe, svjedoči i Višaticki Jakovljević (2018) čije je istraživanje pokazalo da je utjecaj mucanja na kvalitetu života veći kod osoba s jakim mucanjem.

Proučavanje dobivenih odgovora na zadnje pitanje ovog upitnika pružilo je detaljniji uvid u razmišljanje osoba koje mucaju u Republici Hrvatskoj. Nekoliko je sudionika istaknulo da ima osjećaj da se ne razgovara dovoljno o ovoj problematici. To može biti smjernica stručnjacima različitih profila o postojanju potrebe za educiranjem šire javnosti, no i same populacije osoba koja mucaju osiguravajući im potrebnu podršku. Uz rad na zdravom stavu prema svom poremećaju, često se spominje značajnost dostizanja prihvaćanja vlastitog mucanja. Iz odgovora ponekih sudionika provedenog istraživanja može se iščitati da kod njih još nije dostignuta ta razina prihvaćanja. Prihvaćanje vlastitog mucanja spominje se i u

drugim istraživanjima, a ono je važno jer, kako Pinezić (2022) navodi, ukoliko mucanje nije prihvaćeno kao dio identiteta osobe te osoba nije uključena u terapiju, utoliko je moguće javljanje negativne slike o sebi. Pokazalo se da osobe koje otvoreno govore o svom mucanju imaju pozitivnije ishode primjerice u vidu smanjene bespomoćnosti, povećanog samopouzdanja i smanjenog pritiska da budu tečni (Plexico i sur., 2009). Ističu se i odgovori koji govore o važnosti ljudi iz okoline osoba koje mucaju. Beilby i sur. (2013) proveli su anketu i intervju s 10 parova i kao važan čimbenik istaknuta je podrška, posebice supružnika. Kao i u prethodnim istraživanjima, i u ovom istraživanju osobe koje mucaju razilaze se u načinu na koji gledaju na svoje mucanju u kontekstu romantičnih veze. S jedne strane, pojedinci izvještavaju da im mucanje nije prepreka za ostvarenje ovog odnosa, a slični podaci pronalaze se u radu Klompas i Ross (2004), Leko Krhen i sur. (2021), Pinezić (2022) i Višaticki Jakovljević (2018). Ipak, u ovom istraživanju sudjelovali su i sudionici koji smatraju da mucanje ima utjecaj na njihovo ostvarenje u ovoj vrsti interpersonalnog odnosa, što je u skladu s istraživanjima koje su proveli Iimura i Miyawaki (2017) te Nang i sur. (2018). Općenito gledajući, istraživanja ukazuju na to da su osobe koje mucaju procijenjene kao manje privlačne i poželjne kao romantični partneri od strane tečnih govornika. To potvrđuju i Van Borsel i sur. (2011) ističući i navode tečnih govornika da je manje izgledno da će ući u romantičnu vezu s osobom koja muca. Sudionici također prepoznaju ulogu jakosti mucanja, pa tako jedan sudionik s blagim mucanjem iznosi svoje mišljenje da jače mucanje može značajno utjecati na mišljenje osobe o sebi, u negativnom smislu. Iz svega navedenog, može se prepoznati da se sudionici razlikuju u svojim iskustvima pri čemu značajnu ulogu ima samo prihvaćanje mucanja, ali i jakost mucanja jer jače mucanje sa sobom nosi veće izazove u svakodnevnom životu ovih osoba.

5.1. 1. Ograničenja i doprinos istraživanja

Potrebno je osvrnuti se još na postojeća ograničenja ovog istraživanja kao i na njegov doprinos.

Glavno je ograničenje istraživanja malen uzorak sudionika te bi veći uzorak dao pouzdanije i valjanije rezultate za izvođenje zaključaka o romantičnoj kompetenciji i romantičnim vezama osoba koje mucaju u Republici Hrvatskoj. Za prevedeni upitnik *The Inventory of Romantic Competence* autori navode da je najviše namijenjen adolescentima i mladim odraslim osobama ne definirajući raspon dobi, a u ovom istraživanju sudjelovali su i sudionici starije životne dobi što je moglo imati utjecaj na prikupljene podatke. Stoga bi

budući istraživači trebali uzeti u obzir dob sudionika njihovog istraživanja. Također, govoreći o romantičnoj kompetenciji, korisno bi bilo uvesti kontrolnu skupinu, tj. usporediti osobe koje mucaju i osobe koje ne mucaju izjednačene po dobi i spolu kako bi se stekao uvid je li mucanje uopće medijator u tom odnosu. Iako su postupci samoprocjene od velike vrijednosti znanstvenoj zajednici za bolje razumijevanje pojedine problematike, ipak su dobiveni podaci pod utjecajem iskrenosti sudionika i uopće svjesnosti o tome koliko mucanje utječe ili ne utječe na njihov svakodnevni život. Budući da je u ovom istraživanju važna varijabla bila jakost mucanja osobe, a za njenu procjenu korištena je subjektivna skala *9 Point Scale of stuttering*, u budućim istraživanjima poželjno bi bilo da ispitivači provedu procjenu mucanja primjenom objektivnih instrumenata kao što je *Stuttering Severity Instrument*. Zaključno, s obzirom na prethodno sva navedena ograničenja istraživanja, ističe se da dobivene rezultate treba promatrati s oprezom.

Tematika romantičnih veza osoba koje mucaju, relativno malo je zastupljena u stranim istraživanjima, a broj takvih istraživanja u Republici Hrvatskoj još je i manji. U teorijskom dijelu rada prikazana su postojeća istraživanja koja su se barem djelom osvrnula na problematiku proučavanu u ovom diplomskom radu. Prikupljeni podaci potvrđuju neka saznanja stečena provedbom prethodnih istraživanja u Republici Hrvatskoj što se tiče ulaska osoba koje mucaju u romantičnu vezu i upoznavanja partnera, odnosno da većini mucanje nije prepreka u tome. Međutim, obradom podataka još jednom je prepoznata značajnost jakosti mucanja na ostvarenje ovog interpersonalnog odnosa i raznolikost doživljavanja samog mucanja od osobe do osobe. Doprinos ovog istraživanja može se prepoznati i u tome da je prvo u Republici Hrvatskoj koje se dotiče same romantične kompetencije osoba koje mucaju pružajući uvid u njezinu razinu. Uzimajući u obzir navedena ograničenja, ali i doprinos, ovo istraživanje može potaknuti daljnja istraživanja na ovu temu, a koja će pak svojim novim saznanjima upotpuniti ova trenutno stečena.

5. Verifikacija hipoteza

U ovom istraživanju postavljene su četiri hipoteze.

Prva hipoteza koja glasi *Osobe koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju kao nižu u odnosu na osobe koje slabije mucaju prihvaća se*. Statističkom obradom podataka utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika između osoba koje jače i slabije mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom u procjeni svoje romantične kompetencije.

Druga hipoteza koja glasi *Osobe koje mucaju, a koje trenutno nisu u romantičnoj vezi/braku procjenjuju svoju romantičnu kompetenciju kao nižu u odnosu na osobe koje mucaju koje su u romantičnoj vezi/braku ne prihvaća se*. Statističkom obradom podataka utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika između osoba koje mucaju, a koje trenutno nisu u romantičnoj vezi/braku i osoba koje mucaju, a koje su trenutno u romantičnoj vezi/braku u procjeni svoje romantične kompetencije.

Treća hipoteza koja glasi *Osobe koje mucaju, a s nižom razinom romantične kompetencije imaju više teškoća u odnosu s partnerom naspram osoba koje mucaju, a čija je razina romantične kompetencije viša ne prihvaća se*. Statističkom obradom podataka utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika između osoba s nižom i višom romantičnom kompetencijom u teškoćama u odnosu s partnerom.

Četvrta hipoteza koja glasi *Osobe koje jače mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom teže pronalaze partnera u odnosu na osobe koje slabije mucaju prihvaća se*. Statističkom obradom podataka utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika između osoba koje jače i slabije mucaju u razgovoru sa suprotnim spolom u težini pronalaska partnera.

7. Zaključak

Mucanje je komunikacijski poremećaj koji svojom složenošću zadire u različite aspekte života odrasle osobe. Nerijetko osobe koje mucaju imaju nižu kvalitetu života, niže samopouzdanje, lošiju sliku o sebi i socijalnu anksioznost. Sve navedeno ogleda se i u ostvarenju ovih osoba u bliskim interpersonalnim odnosima, točnije romantičnim vezama. Ovaj diplomski rad u teorijskom dijelu pruža informacije o mucanju i romantičnoj kompetenciji, a u istraživačkom dijelu nudi podatke prikupljene na uzorku punoljetnih osoba koje mucaju u Republici Hrvatskoj. Podaci o romantičnoj kompetenciji od velike su važnosti jer je ona temelj zdrave romantične veze. Prema rezultatima provedenog istraživanja, vidljivo je da postoji statistički značajna razlika u romantičnoj kompetenciji i teškoćama pronalaska partnera s obzirom na jakost mucanja u razgovoru s osobama suprotnog spola. Međutim, nisu pronađene statistički značajne razlike ni u odnosu osobe koja muca sa svojim partnerom s obzirom na razinu romantične kompetencije osobe niti u romantičnoj kompetenciji s obzirom na trenutni status romantične veze sudionika. Dakle, jakost mucanja prepoznata je kao važan čimbenik u životu osoba koje mucaju te bi logopedska terapija koja je, između ostalog, usmjerena na poboljšanje tečnosti govora bila od velike važnosti za ostvarenje napretka i u ovom području. Također, pošto je riječ o osobama koje mucaju duži niz godina, važna je i psihoterapija zbog mogućih razvijenih negativnih stavova prema govoru i komunikaciji općenito te prisutnih negativnih emocija. Obradom prikupljenih odgovora sudionika prepoznata je, uz značajnost jakosti mucanja, i raznolikost doživljavanja samog mucanja od osobe do osobe. Dobiveni podaci korisni su za stručnjake u radu s ovom populacijom zato što još jednom osvještavaju o koliko heterogenoj populaciji je uistinu riječ te ističu važnost uzimanja i ovog aspekta života osoba koje mucaju u obzir. Raznolikost u odgovorima sudionika implicira važnost individualnog pristupa svakoj osobi koja muca u terapiji, uvažavajući njezine potrebe i nadanja za ostvarenje napretka. Važno je da stručnjaci razumiju osobu kojoj pomažu, ali i preuzimanje odgovornosti samog klijenta u tom procesu.

8. Literatura

Alm, P. A. (2014). Stuttering in relation to anxiety, temperament, and personality: Review and analysis with focus on causality. *Journal of Fluency Disorders*, 40, 5–21.

<https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2014.01.004>

Almada, A., Simões, R., Constante, M., Casquinha, P. i Heitor, M. J. (2016). Psychogenic stuttering: A case and review. *European Psychiatry*, 33(S1), S386–S387.

<https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2016.01.1389>

Američko psihijatrijsko udruženje (2014). Poremećaj tečnosti s početkom u djetinjstvu (mucanje). U Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje (5. izdanje). Naklada Slap.

Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija* (4. izdanje). Mate d.o.o.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147–178.

<https://doi.org/10.1177/0265407590072001>

Baumeister, R. F. i Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529.

<https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>

Beilby, J. M., Byrnes, M. L., Meagher, E. L. i Yaruss, J. S. (2013). The impact of stuttering on adults who stutter and their partners. *Journal of Fluency Disorders*, 38(1), 14–29.

<https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2012.12.001>

Blažeka Kokorić, S. i Gabrić, M. (2009). Razlike u ljubavnim vezama studenata sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti. *Ljetopis socijalnog rada*, 16(3), 551-572. Preuzeto s

<https://hrcak.srce.hr/47815> (3.5.2024.)

Bloodstein, O. i Bernstein Ratner, N. (2008). *A handbook on stuttering* (6. izdanje). Thomas Delmar Learning.

Blood, G. W., Blood, I. M., Tellis, G. M. i Gabel, R. M. (2003). A preliminary study of self-esteem, stigma, and disclosure in adolescents who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 28(2), 143–159. [https://doi.org/10.1016/s0094-730x\(03\)00010-x](https://doi.org/10.1016/s0094-730x(03)00010-x)

Blumgart, E., Tran, Y. i Craig, A. (2010). Social anxiety disorder in adults who stutter. *Depression and Anxiety*, 27(7), 687–692. <https://doi.org/10.1002/da.20657>

Bouchev, H. A. (2007). Perceived Romantic Competence, Importance of Romantic Domains, and Psychosocial Adjustment. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 36(4), 503–514. <https://doi.org/10.1080/15374410701653120>

Collins, W. A., Welsh, D. P. i Furman, W. (2009). Adolescent Romantic Relationships. *Annual Review of Psychology*, 60(1), 631–652. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163459>

Constantino, C., Leslie, P., Quesal, R. i Yaruss, J. S. (2016). A preliminary investigation of daily variability of stuttering in adults. *Journal of Communication Disorders*, 60, 39–50. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2016.02.001>

Coyne, S. M., Stockdale, L., Busby, D., Iverson, B. i Grant, D. M. (2011). “I luv u :)!”: A Descriptive Study of the Media Use of Individuals in Romantic Relationships. *Family Relations*, 60(2), 150–162. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2010.00639.x>

Craig, A., Blumgart, E. i Tran, Y. (2009). The impact of stuttering on the quality of life in adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 34(2), 61–71. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2009.05.002>

Craig, A., Hancock, K., Tran, Y. i Craig, M. (2003). Anxiety Levels in People Who Stutter. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 46(5), 1197–1206. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2003/093\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2003/093))

Craig, A. i Tran, Y. (2006). Fear of speaking: chronic anxiety and stammering. *Advances in Psychiatric Treatment*, 12(1), 63–68. <https://doi.org/10.1192/apt.12.1.63>

Ćubelić, B. (2021). Kvaliteta vršnjačkih odnosa kod studenata koji mucaju. [Diplomski rad, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet]. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:399003>

Daniels, D. E., Gabel, R. M. i Hughes, S. (2012). Recounting the K-12 school experiences of adults who stutter: A qualitative analysis. *Journal of Fluency Disorders*, 37(2), 71–82. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2011.12.001>

Davila, J., Steinberg, S. J., Miller, M. R., Stroud, C. B., Starr, L. R. i Yoneda, A. (2009). Assessing romantic competence in adolescence: The Romantic Competence Interview. *Journal of Adolescence*, 32(1), 55–75. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.12.001>

Doherty, N. A. i Feeney, J. A. (2004). The composition of attachment networks throughout the adult years. *Personal Relationships*, 11(4), 469–488. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00093.x>

Duranović, M., Begić, L., Jovanović-Simić, N. i Rahmanović, D. (2018). *Komunikacija i mucanje*. <http://erf.untz.ba/web/wp-content/uploads/2018/10/Komunikacija-i-mucanje.pdf>

Ezrati-Vinacour, R. i Levin, I. (2004). The relationship between anxiety and stuttering: a multidimensional approach. *Journal of Fluency Disorders*, 29(2), 135–148. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2004.02.003>

Faber, A. J., Chin, E. G., Wilburn, V. R. i Shafaie, S. M. (2019). Measuring romantic competence in young adults: The Inventory of Romantic Relationship Competence. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 13(1), 72–95. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v13i1.341>

Fraley, R. C. (2019). Attachment in Adulthood: Recent Developments, Emerging Debates, and Future Directions. *Annual Review of Psychology*, 70(1), 401–422.

<https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102813>

Galić-Jušić, I. (2021). *Mucanje: etiologija, dijagnostika, intervencije*. Naklada Slap.

Griffin, D. W. i Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430–445. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.3.430>

Gross, J. J. (2015). The Extended Process Model of Emotion Regulation: Elaborations, Applications, and Future Directions. *Psychological Inquiry*, 26(1), 130–137.

<https://doi.org/10.1080/1047840x.2015.989751>

Guitar, B. (2014). *Stuttering: An Integrated Approach to Its Nature and Treatment* (4. izdanje). Lippincott Williams & Wilkins.

Hayhow, R., Cray, A. M. i Enderby, P. (2002). Stammering and therapy views of people who stammer. *Journal of Fluency Disorders*, 27(1), 1–17. [https://doi.org/10.1016/s0094-](https://doi.org/10.1016/s0094-730x(01)00102-4)

[730x\(01\)00102-4](https://doi.org/10.1016/s0094-730x(01)00102-4)

Hudj, T. (2019). Utjecaj emocionalne inteligencije u načinu upoznavanja i kvaliteti romantične veze. [Diplomski rad, Filozofski fakultet].

<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:639742>

Iimura, D. i Miyawaki, M. (2017). An exploratory research study about the influence of stuttering on romantic relationships. *The Japan Journal of Stuttering and other Fluency Disorders*, 1(1), 1-12.

Iverach, L., Jones, M., O'Brian, S., Block, S., Lincoln, M., Harrison, E., Hewat, S., Menzies, R. G., Packman, A. i Onslow, M. (2009). Screening for personality disorders among adults seeking speech treatment for stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 34(3), 173–186.

<https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2009.09.001>

Kasbi, F., Mokhlesin, M., Maddah, M., Noruzi, R., Monshizadeh, L. i Khani, M.M.M. (2015). Effects of Stuttering on Quality of Life in Adults Who Stutter. *Middle East Journal of Rehabilitation and Health*, 2(1), 1-6. [10.17795/mejrh-25314](https://doi.org/10.17795/mejrh-25314)

Kirkpatrick, L. A. i Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3), 502–512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.66.3.502>

Klarin, E., Leko Krhen, A. i Jelčić Jakšić, S. (2018). A preliminary study on the Unhelpful Thoughts and Beliefs about Stuttering (UTBAS) questionnaire in Croatia. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 54(1), 37-51. <https://doi.org/10.31299/hrri.54.1.4>

Klompas, M. i Ross, E. (2004). Life experiences of people who stutter, and the perceived impact of stuttering on quality of life: personal accounts of South African individuals. *Journal of Fluency Disorders*, 29(4), 275–305. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2004.10.001>

Kurtović, D. (2020). *Utjecaj mucanja na bliske interpersonalne odnose*. [Diplomski rad, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet]. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:230200>

Leko Krhen, A., Milić Babić, M. i Horovskij, M. (2021). Izazovi i perspektive svakodnevnog života iz iskustva žena koje mučaju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 57 (1), 85-115. <https://doi.org/10.31299/hrri.57.1.5>

Morey, J. N., Gentzler, A. L., Creasy, B., Oberhauser, A. M. i Westerman, D. (2013). Young adults' use of communication technology within their romantic relationships and associations with attachment style. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1771–1778. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.019>

Nang, C., Hersh, D., Milton, K. i Lau, S. R. (2018). The Impact of Stuttering on Development of Self-Identity, Relationships, and Quality of Life in Women Who Stutter. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 27(3S), 1244–1258. https://doi.org/10.1044/2018_ajslp-odc11-17-0201

Onslow, M. (2024, travanj). *Stuttering and its treatment: Twelve lectures*. Preuzeto lipanj, 2, 2024 s <https://www.uts.edu.au/asrc/resources>

Orpinas, P. (2010). Social Competence. *The Corsini Encyclopedia of Psychology*.
<https://doi.org/10.1002/9780470479216.corpsy0887>

Pinezić, P. (2022). *Utjecaj mucanja na svakodnevni život žena koje mucaju*. [Diplomski rad, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet]. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:579024>

Plexico, L., Manning, W. H. i Levitt, H. (2009). Coping responses by adults who stutter: Part II. Approaching the problem and achieving agency. *Journal of Fluency Disorders*, 34(2), 108–126. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2009.06.003>

Rose-Krasnor, L. (1997). The Nature of Social Competence: A Theoretical Review. *Social Development*, 6(1), 111–135. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.1997.tb00097.x>

Rothbart, M. K. i Posner, M. I. (2015). Temperament, Attention, and Developmental Psychopathology. *Developmental Psychopathology*, 465–501.
<https://doi.org/10.1002/9780470939390.ch11>

Sardelić, S. (2003). Mucanje. *Balada o mucanju* (str. 5-43). Prosvjeta.

Sheehan, J. (1970). *Stuttering: Research and therapy*. Harper i Row.

Shulman, S., Davila, J. i Shachar-Shapira, L. (2011). Assessing romantic competence among older adolescents. *Journal of Adolescence*, 34(3), 397–406.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.08.002>

Tran, Y., Blumgart, E. i Craig, A. (2011). Subjective distress associated with chronic stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 36(1), 17–26.
<https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2010.12.003>

Umberson, D., Williams, K., Powers, D. A., Liu, H. i Needham, B. (2006). You Make Me Sick: Marital Quality and Health Over the Life Course. *Journal of Health and Social Behavior*, 47(1), 1–16. <https://doi.org/10.1177/002214650604700101>

Van Borsel, J., Brepoels, M. i De Coene, J. (2011). Stuttering, attractiveness and romantic relationships: The perception of adolescents and young adults. *Journal of Fluency Disorders*, 36(1), 41–50. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2011.01.002>

Višaticki Jakovljević, J. (2018). *Utjecaj mucanja na kvalitetu života odraslih osoba koje mucaju*. [Diplomski rad, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet]. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:351997>

Ward, D. (2010). Sudden onset stuttering in an adult: Neurogenic and psychogenic perspectives. *Journal of Neurolinguistics*, 23(5), 511–517. <https://doi.org/10.1016/j.jneuroling.2009.06.001>

Wingate, M. E. (1964). A Standard Definition of Stuttering. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 29(4), 484–489. <https://doi.org/10.1044/jshd.2904.484>

Yairi, E. i Seery, C. H. (2015). *Stuttering: Foundations and clinical applications* (2. izdanje). Pearson.

Yaruss, J. S. (2010). Assessing quality of life in stuttering treatment outcomes research. *Journal of Fluency Disorders*, 35(3), 190–202. <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2010.05.010>

Zeigler-Hill, V., Besser, Y. i Besser, A. (2019). A negative halo effect for stuttering? The consequences of stuttering for romantic desirability are mediated by perceptions of personality traits, self-esteem, and intelligence. *Self and Identity*, 19(5), 1–16. <https://doi.org/10.1080/15298868.2019.1645729>

9. Prilozi

Upitnik „Mucanje i romantične veze“

Spol:	M Ž
Vaša dob (godine):	
Završen stupanj obrazovanja:	OŠ SSS VŠS/VSS poslijediplomski studij (dr.sc. ili specijalistički)
Vaše zanimanje:	
U kojoj dobi ste počeli mucati?	
Tko Vam je dijagnosticirao mucanja?	logoped psiholog liječnik nisam bio/la na procjeni, ali znam da mucam
Broj romantičnih veza:	nikada nisam izišao/la na spoj nikada nisam bio/la u romantičnoj vezi bio/la sam u jednoj romantičnoj vezi bio/la sam u dvije romantične veze bio/la sam u tri ili više romantičnih veza
Vaš trenutni status:	slobodan/slobodna u romantičnoj vezi u braku
Trajanje trenutne romantične veze/braka:	nisam u romantičnoj vezi do 3 mjeseca do 6 mjeseci do 11 mjeseci 1-4 godine 5 i više godina
Pohađate li ili jeste li pohađali neku vrstu terapije?	logopedska terapija psihoterapija ostalo
Imate li socijalnu anksioznost?	da ne
Procijenite jakost vlastitog mucanja u obiteljskom okruženju pri čemu 0 znači nema mucanja, a 9 vrlo jako mucanje:	<p style="text-align: center;">0 1 2 3 4 5 6 7 8 9</p> <p>nema mucanja ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ vrlo jako mucanje</p>

Procijenite jakost vlastitog mucanja u formalnom okruženju (npr. na poslu, na fakultetu) pri čemu 0 znači nema mucanja, a 9 vrlo jako mucanje:	<p style="text-align: center;">0 1 2 3 4 5 6 7 8 9</p> <p>nema mucanja ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ vrlo jako mucanje</p>
Procijenite jakost vlastitog mucanja u komunikaciji s osobom suprotnog spola pri čemu 0 znači nema mucanja, a 9 vrlo jako mucanje:	<p style="text-align: center;">0 1 2 3 4 5 6 7 8 9</p> <p>nema mucanja ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ vrlo jako mucanje</p>
Procijenite jakost vlastitog mucanja u komunikaciji s prijateljima pri čemu 0 znači nema mucanja, a 9 vrlo jako mucanje:	<p style="text-align: center;">0 1 2 3 4 5 6 7 8 9</p> <p>nema mucanja ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ vrlo jako mucanje</p>
Procijenite jakost vlastitog mucanja u javnom nastupu pri čemu 0 znači nema mucanja, a 9 vrlo jako mucanje:	<p style="text-align: center;">0 1 2 3 4 5 6 7 8 9</p> <p>nema mucanja ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ vrlo jako mucanje</p>

Ovaj dio namijenjen je samoprocjeni romantične kompetencije. Pažljivo pročitajte svaku od sljedećih tvrdnji. Odaberite vrijednost koja najviše odgovara tome koliko je nešto istinito za Vas pri čemu je: 1=gotovo nikada ili nikada istinito, 2=rijetko kad istinito, 3=ponekad istinito, 4=često istinito, 5=gotovo uvijek ili uvijek istinito.	
Vjerujem da ću se moći uspješno nositi sa sukobima koji se javljaju u mojim vezama.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Osjećam da su dobri izgledi da romantična veza potraje.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Osjećam da imam vještine potrebne za održavanje stabilne romantične veze.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Uvjeren/a sam da se mogu nositi s izazovima koji se pojave u vezi.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Osjećam da mogu zadovoljiti emocionalne potrebe osobe koja mi je važna.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>

Osjećam da mogu utjecati na zadovoljstvo svojom vezom.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Ako nisam sretan/na u vezi osjećam da mogu poboljšati vezu.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Uvjeren/a sam da ću imati dugotrajnu, sretnu i posvećenu vezu.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Uzimam u obzir osjećaje drugih ljudi kada donosim odluke.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Kad se posvađam s nekim, pokušavam shvatiti kako se to dogodilo.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Pokušavam razumjeti zašto su ljudi ljuti na mene.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Sklon sam se staviti na mjesto druge osobe kako bih vidio/la njihovu perspektivu.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Obično znam zašto je netko ljut na mene.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Razmišljam o tome kako će moji postupci utjecati na druge.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Ponekad se brinem da ću završiti sam/a do kraja života.	1	2	3	4	5	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito

Ja sam usamljen/a.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Teško mi je pronaći nekoga s kim bih izlazio/la.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Teško vjerujem ljudima s kojima sam blizak.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Brinem se da će me drugi ljudi emocionalno povrijediti.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Teško dopuštam ljudima da mi se približe.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Teško mi je podijeliti svoje osjećaje s drugima.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Kad sam uznemiren/a, volim biti sam/a.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Ponekad izgubim živce.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Upuštam se u rasprave s ljudima.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Često kažem stvari koje ne mislim kad sam ljut/a.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Kad se naljutim, učinim stvari zbog kojih kasnije požalim.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito
Ljudi kažu da sam jednostavna osoba.	1	2	3	4	5		
	gotovo nikada ili nikada istinito	☐	☐	☐	☐	☐	gotovo uvijek ili uvijek istinito

Ne uzrujavam se previše.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito
Prilično sam fleksibilan/na.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito
Mogu primiti negativne povratne informacije, a da se ne uzrujam.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito
Sklon/a sam baviti se pitanjima koja me muče	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito
Sklon/a sam izbjegavati raspravljanje o temama koje bi nekoga mogle uzrujati.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito
Osjećam da se dobro nosim sa sukobima.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito
Osjećam da mogu dobro prenijeti svoje osjećaje.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito
Osjećam da mogu dobro prenijeti svoje stavove/misli.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito

<p>Ako ste u romantičnoj vezi/braku pažljivo pročitajte svaku od sljedećih tvrdnji i odaberite vrijednost koja najviše odgovara tome koliko je nešto istinito za Vas.</p> <p>Ako trenutno niste u romantičnoj vezi/braku, procijenite koliko su tvrdnje bile istinite za Vas kada ste bili u romantičnoj vezi/braku.</p> <p>Ako nikada niste bili u romantičnoj vezi/braku procijenite koliko bi tvrdnje bile istinite za Vas da jeste u romantičnoj vezi/braku.</p> <p>Procijenite istinitost tvrdnji pri čemu je: 1=gotovo nikada ili nikada istinito, 2=rijetko kad istinito, 3=ponekad istinito, 4=često istinito, 5=gotovo uvijek ili uvijek istinito.</p>	
Pokušao/la sam sakriti svoje mucanje od partnera.	1 2 3 4 5 gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito

Otvorena sam rekla/rekao partneru/partnerici da mucam ako nije komentirao/komentirala sam/a.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Odbio/la sam izaći na spoj zbog mucanja.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Doživio/Doživjela sam prekid veze ili dopisivanja zbog svog mucanja.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Doživio/Doživjela sam odbijanje od osobe koja mi se sviđa zbog toga što mucam.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Smatram da je mucanje negativno utjecalo na moj odnos s partnerom.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Sram me kad mucam pred svojim partnerom.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Neugodno mi je razgovarati s partnerom o mucanju.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Zabrinut/a sam da bi partner ili njegova obitelj mogli strahovati o tome hoće li nam djeca mucati.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Zabrinut/a sam oko toga kako će partnerova obitelj prihvatiti to što mucam.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Važno mi je da je moj partner informiran o mucanju.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
Važno mi je da moj partner prihvaća moje mucanje i razumije njegov utjecaj na moj život.	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>

<p>Zadnji dio upitnika namijenjen je stjecanju uvida u pronalaženje i pristupanje osoba koje mučaju svom potencijalnom partneru.</p> <p>Procijenite koliko su tvrdnje istinite za Vas pri čemu je: 1=gotovo nikada ili nikada istinito, 2=rijetko kad istinito, 3=ponekad istinito, 4=često istinito, 5=gotovo uvijek ili uvijek istinito.</p>	
<p>Smatram da mi mucanje otežava upoznavanje potencijalnog partnera.</p>	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
<p>Osjećam nelagodu prilikom pristupanja potencijalnom partneru.</p>	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
<p>Otežano pristupam potencijalnom partneru zbog svog mucanja.</p>	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
<p>Smatram da mi je mucanje prepreka u upoznavanju potencijalnog partnera.</p>	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
<p>Preferiram upoznavanje potencijalnog partnera preko društvenih mreža, a ne uživo.</p>	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
<p>Smatram kako bih zbog svog mucanja mogao/mogla biti manje privlačan/privlačna potencijalnom partneru.</p>	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>
<p>Strah me da neću pronaći (novog) partnera.</p>	<p style="text-align: center;">1 2 3 4 5</p> <p>gotovo nikada ili nikada istinito ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ gotovo uvijek ili uvijek istinito</p>

I za kraj, ako ste voljni podijeliti Vaše iskustvo na ovu temu ili dati komentar, slobodno napišite! Hvala Vam!